

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁRSKE KOMBINOVANÉ ŠTÚDIUM

2010 – 2013

BAKALÁRSKA PRÁCA

Lucia Rehanslová

**Transformácia detských domovov na Slovensku –
klady a limity**

Praha 2013

Vedúci bakalárskej práce:

Doc. PhDr. Albín Škoviera, PhD.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2010 - 2013

BACHELOR THESIS

Lucia Rehanslova

**Transformation foster home in Slovakia –
accomplishment and reserve**

Prague 2013

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Doc. PhDr. Albin Skoviera, PhD.

Prehlásenie

Prehlasujem, že predložená bakalárska práca je mojím pôvodným autorským dielom, ktoré som vypracovala samostatne. Všetku literatúru a ďalšie zdroje z nich som pri spracovaní čerpala, v práci riadne citujem a sú uvedené v zozname použitých zdrojov.

Súhlasím s prezenčným sprístupnením svojej práce v univerzitnej knižnici.

V Prahe dňa 28.03.2013

Lucia Rehanslová

Pod'akovanie

Chcela by som sa poďakovať všetkým, ktorí mi akýmkoľvek spôsobom pomohli pri vypracovaní mojej bakalárskej práce. Moje poďakovanie patrí najmä môjmu školiteľovi **Doc. PhDr. Albínovi Škovierovi, PhD.** za pomoc, odborné vedenie a cenné rady pri vypracovaní bakalárskej práce. A tak tiež aj bývalému odchovancovi z Detského mestečka **Bc. Branislavovi Ladickému**, taktiež za pomoc a odborné rady, ktoré nadobudol počas pobytu v detskom domove – Detské Mestečko, ale aj mimo neho.

Anotácia

Bakalárska práca sa zaoberá zmenou systému v detských domovoch, ktorou tieto inštitúcie prešli a ich postavením v dnešnej dobe. Zaoberá sa aj pohľadom na dnešnú rodinu, jej význam a postavenie v súdobej spoločnosti, aj tým aké sú dôvody vyňatia detí z rodín a ich umiestnenie do náhradnej rodinnej starostlivosti. Práca je rozdelená na tri časti a má teoreticko-empirický charakter. Rozoberá súčasný stav ako sa so zmenou systému detské domovy musia vyrovnat' a tiež, ako to bolo kedysi v detských domovoch, ale nezabudli sme ani na súčasný stav. Predložená práca skúma aj to, ako táto zmena systému náhradnej rodinnej starostlivosti – transformácia, zmenila výchovno-pedagogickú činnosť vychovávateľov, ich prácu s deťmi.

Kľúčové slová

detský domov, história, opustené deti, osvojenie, pestúnska starostlivosť, profesionálna rodina, rodina, transformácia systému náhradnej starostlivosti, ústavná starostlivosť, vychovávateľ.

Annotation

The bachelor's thesis deals with transformation of system in foster homes these institutions has passed and their status in these days. The thesis deals with today's family, its importance, status in modern society and examines reasons for removal of children from their families and placing them in foster care. The work is divided into three parts and has theoretical empirical character. The thesis analyze a current state foster homes cope with transformation of system and also analyze a history of foster homes. This work examines also that how this transformation of foster care has changed educational and pedagogical work educators and their work with children.

Key words

adoption, educator, foster care, foster family, foster home, forsaken children, history, transformation of foster care, resident care.

OBSAH

ÚVOD	8
1 HISTÓRIA STAROSTLIVOSTI O SIROTY A OPUSTENÉ DETI	9
1.1 Opustené siroty a nechcené deti v staroveku, stredoveku a novoveku	9
1.2 Starostlivosť o opustené deti v rokoch 1900 – 1945	10
1.3 Starostlivosť o deti v období socializmu	12
2 RODINA A FORMY NÁHRADNEJ RODINNEJ STAROSTLIVOSTI NA SLOVENSKU	15
2.1 Náhradná rodinná a osobná starostlivosť.....	16
2.2.1 Pestúnska starostlivosť	18
2.2.2 Osvojenie - adopcia	19
2.3 Ústavná starostlivosť – detský domov	21
2.3.1 Detský domov internátneho typu a rodinného typu	22
2.3.2 Príčiny vyňatia detí z rodiny	23
2.3.3 Profesionálna starostlivosť	24
3 TRANSFORMÁCIA SYSTÉMU NÁHRADNEJ STAROSTLIVOSTI	26
3.1 Zmena internátneho detského domova na rodinný typ	28
3.2 Detský domov - Detské Mestečko	29
3.3 Detský domov - Veľký Meder	31
4 POPIS PRIESKUMU	34
4.1 Cieľ a hypotézy prieskumu.....	34
4.2 Charakteristika respondentov.....	34
4.3 Metódy zberu údajov	44
4.4 Zhrnutie a odporúčenie	45
ZÁVER	46
ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV	47
ZOZNAM POUŽITEJ ZAHRANIČNEJ LITERATÚRY A PRAMEŇOV	48
Zoznam použitých internetových zdrojov	49
Zoznam ostatných zdrojov	49
Obrazová príloha.....	50
PRÍLOHY	54
PRÍLOHA A - Dotazník.....	54
PRÍLOHA B - Osobný názor odchovanca, ktorý z detský domov opustil. ...	56
PRÍLOHA C - Písomná príručka ako písať výchovný plán a vývin dieťaťa... 57	
PRÍLOHA D - Vzor záznamu o vývine dieťaťa - Detské Mestečko.....	59
PRÍLOHA E – Plán výchovy dieťaťa – Detské Mestečko	60
PRÍLOHA F – Individuálny plán rozvoja osobnosti dieťaťa a a plán výchovnej práce s dieťaťom (mesačný) – Veľký Meder	61
ZOZNAM OBRÁZKOV, GRAFOV A TABULIEK	62
Zoznam obrázkov.....	62
Zoznam grafov	62
Zoznam tabuliek.....	62
Zoznam príloh	63
BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE	64

ÚVOD

Každé dieťa potrebuje rodinu, ktorá by mala vytvárať a dávať dieťaťu pocit istoty, bezpečia a lásku. Rodina je najstaršou spoločenskou inštitúciou, v ktorej potreba starať sa o dieťa, chrániť ho, vychovávať a vzdelávať zostáva aj naďalej potrebou životnou. Vnímajú rodinu ako nenahraditeľnú pri výchove detí. Svojich rodičov si nevyberáme. Nie všetky deti v živote majú to šťastie vyrastať v úplnej rodine. Patrila som medzi deti, ktorým nebolo dopriate teplo domova ani rodičovská láska – vyrastala som od 5-tich rokov v detskom domove. Život prežitý v detskom domove ma inšpiroval k napísaniu tejto bakalárskej práce. Poznám mnoho príbehov detí, ktoré stratili svojich rodičov. Prežívajú ľútosť, trpkosť na duši, sklamanie nedôveru a strach z nového prostredia do ktorého idú.

V bakalárskej práci, ktorá má teoreticko-empirický charakter, sa v prvej kapitole venujem dejinám detských domovoch, starostlivosť o siroty a opustené deti, pretože deti boli odkázané na túlavý, žobravý život a žili v úplnej chudobe. Obdobie socializmu najviac ovplyvnilo históriu starostlivosti o deti v pestúnskej starostlivosti v detských domovoch. V detskom domove sa maximálne uplatňuje individuálny prístup k deťom, rešpektujú sa záujmy a potreby detí. V druhej kapitole rozoberám rodinu a formy náhradnej rodinnej starostlivosti, príčiny vyňatia detí z rodín.

V poslednej kapitole sa zaoberám problematikou transformácie - zmenou systému náhradnej starostlivosti o deti v detských domovoch, ktoré touto zmenou za posledné roky prešli. Ako zmena systému ovplyvnila výchovno-pedagogickú činnosť zo strany vychovávateľov a prácou s deťmi. Praktická časť bakalárskej práce analyzuje problematiku zmeny systému v náhradnej rodinnej starostlivosti – transformáciu.

Daný prieskum bol vykonaný formou anonymných dotazníkov. Prieskumnú vzorku tvorili respondenti - len vychovávatelia, ktorí v detských domovoch momentálne pracujú, alebo už v detských domovoch nepracujú. Zaujímá ma ich názor na to, ako táto zásadná zmena systému ovplyvnila ich doterajšiu prácu s deťmi, čo by chceli zlepšiť, alebo prípadne zmeniť.

Cieľom bakalárskej práce je zistiť aký dopad má transformácia – zmena systému v náhradnej rodinnej starostlivosti o deti, hlavne v oblasti výchovy, či majú vychovávatelia majú dostatok času venovať sa deťom, aká je ich individuálna práca s deťmi a aké sú jej klady a limity.

1 HISTÓRIA STAROSTLIVOSTI O SIROTY A OPUSTENÉ DETI

Starostlivosť o opustené deti a siroty sa vyvíjala postupne a treba povedať, že postoj spoločnosti k deťom nebol vždy zameraný len na ich ochranu. Uvádza sa, že počas staroveku, ale aj v stredoveku ľudia v najstarších vrstvách obyvateľstva neprijímali tak, citovo zainteresovane dieťa, ako dnes. Usmrcovanie novo - narodených detí, bolo vtedy bežné. Pridržiavalo sa zákonitosti, že „život dospelého jedinca mal prednosť pred životom dieťaťa a život dieťaťa staršieho pred životom mladšieho. Ak sa dieťa narodilo v čase nedostatku odložili ho, alebo ho usmrtili. Tiež sa deti usmrcovali, hneď po narodení v prípade, ak boli choré, slabé, postihnuté, alebo nevyvinuté. V Sparte deti patrili štátu. Po narodení ich prehliadli a na základe toho sa rozhodli, ktoré dieťa vzhľadom na svoj zdravotný stav bude žiť. V Aténach rozhodoval o živote dieťaťa otec. Mal právo opustiť, predať, alebo obetovať dieťa. V Ríme mal otec právo nad životom a smrťou svojho dieťaťa, rozhodoval a jeho osude a nemusel sa nikomu zodpovedať“. (Mikloško, 2011, s.14)

1.1 Opustené siroty a nechcené deti v staroveku, stredoveku a novoveku

V staroveku zabíjali deti, ak mali neželané pohlavie. Zbavovali sa skôr dievčat ako chlapcov. Ďalšou formou likvidácie bolo vyvražďovanie potomstva nepriateľov. V nepriaznivej situácii sa nachádzali deti narodené mimo manželstva, ktoré boli vylúčené zo spoločnosti a taktiež aj ich matky sa dostávali, do nepriaznivej spoločenskej situácie, preto nemanželské deti často odkladali a zabíjali! Obrat v starovekej spoločnosti nastal až v 4. storočí, keď na základe rímskeho zákona z roku 374 sa usmrtenie dieťaťa považovalo za vraždu. Uvádza sa, že v roku 335 pri kláštore v Carihrade vznikol pravdepodobne prvý útulok pre opustené deti.

Stredovek predstavuje obdobie vzniku nových nepoznaných foriem a inštitúcií sociálnej starostlivosti o dieťa. Ľudia si začali uvedomovať potrebu starostlivosti o skupinu obyvateľstva, ktoré sa nedokázali sami o seba postarať, alebo zabezpečiť sa. Hlavnú úlohu v sociálnej starostlivosti zohrávajú cirkev a mestá. Cirkev sa od samého začiatku snažila adekvátne zabezpečiť starostlivosť o „nechcené deti“ v duchu kresťanstva, ktoré sa v tých časoch stalo hlavným náboženstvom, zmenil sa aj postoj

k dieťaťu. V rannom stredoveku bola starostlivosť o nechcené deti súčasťou sociálnej starostlivosti o chudobných a o chorých. Až na konci tohto obdobia sa postupne osamostatnila a zároveň vznikali nové formy ústavov – sirotince. V roku 1198 zriadil pápež Inocent III. pri nemocnici Sv. Ducha v Ríme sirotinec, ktorý sa nazýval „torno“. Cieľom tohto zariadenia bolo zachrániť deti, ktorých by sa matky nemuseli zbaviť tzv. iným spôsobom. Úmrtnosť v ústavoch sa pohybovala medzi 50-60% v niektorých až 90%. Príčinou úmrtnosti boli choroby, oslabenie, infekcie, zlá výživa, či už sociálna starostlivosť. Problémom boli aj vysoké náklady na ich činnosť a prevádzkovanie, ktoré sa uhrádzali z dobročinnosti.

V novoveku mali siroty neľahké postavenie v spoločnosti. Zodpovednosť za starostlivosť v tomto období o ne brala bližšia alebo vzdialenejšia rodina. Hlavným dôvodom nebola ani tak pomoc dieťaťu – ale udržanie rodinného majetku. Podstatne horšie na tom boli chudobné, osirelé, nechcené, neurodzené deti. Boli odkázané výlučne na žobravý spôsob života, milodary, dobročinnosť v rôznych spolkov či občanov v mestách. V tomto období preberali zodpovednosť za sociálnu starostlivosť najmä cirkev štát a obec.

V mestách bola situácia oveľa zložitejšia, pretože sociálna skladba obyvateľstva bola veľmi rôznorodá. Nechcené deti z chudobnejších pomerov boli odkázané na žobravý spôsob obživy, proti čomu sa mesto bránilo vyhláseniami a zákazom žobrania. Sociálna starostlivosť sa realizovala tak, že mesto vyhlasovalo zbierky občanov pre osirelé deti a realizovalo dobročinné plesy a z nich financovalo chudobince a sirotince. (Matějček, 1999)

1.2 Starostlivosť o opustené deti v rokoch 1900 – 1945

V dejinách pedagogiky nachádzame veľmi málo zmienok o inštituciovanej sociálnej a výchovnej starostlivosti o opustené deti. Vzdelávacia, výchovná a sociálna politika na území Slovenska bola poznamenaná národnostným a sociálnym útlakom Rakúsko - Uhorska. Aby určité vládnuce vrstvy neboli obťažované rastúcim počtom tulákov, sirôt, žobrákov a nemanželských detí, zriaďovali tzv. Ústavy pre chudobných. Do týchto ústavov umiestňovali deti, ktoré zo zdravotných dôvodov nemali predpoklad vykonávať prácu. Potreby detí, ktoré žili v chudobincoch sa uhrádzali z rôznych dobročinných akcií. Opustené deti, ktoré dovŕšili siedmi rok prechádzali zo štátnych detských domovov a cirkevných sirotincov do opateru chudákov, ktorí žili na dedinách a zo sociálnych príspevkov na dieťa si prilepšovali svoje vlastné sociálne postavenie.

Deťom ktoré žili v štátnych detských domovoch, alebo boli umiestnené do súkromných či cirkevných sirotincov, okrem štátneho príspevku, bol zriadený fond, ktorý mal názov Podporný fond opustených detí, ktorý bol zo zbierok a milodarov hradil ošetrovacie náklady na opustené deti. Ale štátny príspevok nedokázal pokryť ošetrovné a výchovu, to znamenalo, že čím bolo dieťa staršie, tým bol nižší mesačný zaopatrovací poplatok a to znamenalo, že životná úroveň detí závisela od ich práce, deti si museli zarobiť sami na seba svojou prácou. (Chovanec, 1985)

Sociálna starostlivosť o nechcené deti prešla od vzniku ČSR veľkou transformáciou, ktorá vyústila do zákonov dávno uznanej a štátom organizovanej forme. Štát sociálnu starostlivosť o nechcené deti zahrnul do občianskeho zákonníka. Štátna sociálna starostlivosť sa orientovala na zabezpečenie rodiny a fungujúcu základnú bunku spoločnosti. Prvýkrát sa stretávame aj s dohľadom štátu nad rodinou a zásahmi do rodiny v prípade neplnenia jej výchovno-vzdelávacej funkcie. V období Prvej československej republiky vznikali nové inštitúcie sociálnej starostlivosti a starosti o nechcené deti ako aj detské domovy. Za nechcené a opustené deti považovali deti, ktoré dovŕšili 15 rokov, boli nemajetné a nemali rodinu, príbuzných a dobrodincov a nepostarala sa o ne žiadna sociálna inštitúcia. Poručenský súd rozhodoval o opustenosti dieťaťa. O deti, u ktorých bola viditeľná opustenosť povinne sa starala obec. Ak by počas čakania na rozhodnutie súdu, mohla vzniknúť dieťaťu ujma, mohlo byť, dočasne prijaté do detského domova.

Vznikom prvej Československej republiky sa starostlivosť o nechcené a opustené deti naďalej realizovala v štátnych detských domovoch. Na základe zákonných článkov sa v roku 1904 zriadili štátne detské domovy v Rimavskej Sobote a Košiciach. Okrem štátnych detských domovoch (Horovce, Košice, Rimavská Sobota, Pohorelská Maša) boli v roku 1941 štátne sirotince v Spišskej Novej Vsi aj pre chlapcov v Radvani a v Beckove pre dievčatá a chlapcov. Do sirotincov boli umiestňované deti na základe žiadosti o prijatie, ktorá sa musela predkladať správe sirotinca. V období prvej Československej republiky bolo usporiadanie detských domovov podľa vekovej diferenciácie.

Na základe toho sa detské domovy delili pre deti od 1 do 3 rokov a na detské domovy pre deti od 3 do 6 rokov a domovy pre školopovinného veku. Napriek snahám, bolo pre obdobie prvej Československej príznačné, že verejná starostlivosť o siroty vykonávaná štátom a domovskými obcami, nestačila riešiť ani tie najpálčivejšie problémy sociálnej biedy sirôt. Preto popri nej bola organizovaná starostlivosť súkromná, ktorá bola zabezpečovaná spolkami okresnej starostlivosti o mládež.

Ich úlohou bolo:

- vyhľadávať deti, ktoré pomoc a ochranu potrebovali a túto pomoc im aj poskytovať,
- umiestňovať deti do pestúnskej starostlivosti rodín,
- dohliadať na deti nemanželské a v cudzej starostlivosti,
- zriaďovať útulky, poradne a zariadenia pre deti a mládež,
- vykonávať hromadné opatrovníctvo a poručníctvo,
- spolupracovať proti mladistvým v trestnom konaní,
- koordinovať činnosť dobrovoľných zložiek v starostlivosti o deti a mládež.

Spolky starostlivosti o mládež si postupne začali budovať sieť zariadení pre opustené a zanedbávané deti po celom Slovensku. V roku 1941 sa na území Slovenska prevádzkovalo 24 okresných detských domovov a jeden detský domov pre túlavú a žobravú mládež v Čeklísi pri Bratislave – dnešné Bernolákovo. Do detských domovov umiestňovali deti, ktoré boli opustené a nepatrili do štátnej starostlivosti. Mladšie deti boli umiestňované do pestúnskej starostlivosti. (Mikloško, 2011)

1.3 Starostlivosť o deti v období socializmu

Stav starostlivosti a výchovy o deti, ktoré žijú mimo rodiny a pretrvávajúce problémy v oblastiach náhradnej výchovy majú svoje korene v prvých pätnástich rokoch, ktoré nasledovali po druhej svetovej vojne. Bolo to obdobie politických a mocenských zápasov vnútornej spoločensko-politickej, ekonomickej scény, kedy sa politika štátu začala výrazne orientovať na vtedajší Sovietsky svet, ktorý sa po skončení 2. svetovej vojny stal veľmi vplyvným. Táto orientácia priniesla rozhodnutia, ktoré postupne a významne začali ovplyvňovať spoločenské rozhodnutia a hospodárske parametre krajiny.

Využívanie vlastnej moci zo strany štátu v priebehu rokov nadhlo poznamenalo spôsob konania a jednaní ľudí z jednej aj z druhej strany. Presídľovanie mladých ľudí do miest za prácou vďaka industrializačnému procesu spôsobilo vyprázdňovanie dedín, ktoré sú prevažujúcim typom na Slovensku aj dnes. Začali sa trhať rodinné putá viacgeneračnej rodiny, ktorá bola zvyknutá starať sa o svojich slabších členov a to o deti a starcov, ktorá bola úzko spätá so spôsobom života na vidieku. Filozofia malej dvojgeneračnej rodiny, ktorá bola podporovaná a presadzovaná stavaním bytov, ktoré

boli riešené jednoúčelovými kuchynkami a stále sa „zahusťovanou“, výstavbou viacpodlažných bytových domov, ktorá neumožňovala viacgeneračné bývanie.

Rodičia mladých ľudí na sídliskách, neboli ochotní sa odsťahovať do iných miest a opustiť svoje domovy, aby mohli žiť spoločne ako predtým ani vtedy, keď boli odkázaní na pomoc druhých. Výstavba sídlisk po okrajoch miest s nadšením premiešala obyvateľstvo mnohých miest a jej priaznivé účinky sociálnej pestrosti priniesli aj sociálnu anonymitu, ako živú pôdu pre sociálno-patologické javy.

V prvých rokoch tohto obdobia, opustené kláštory, kaštiele a zámočky sa začali meniť na ozdravovne a domovy, ktoré sa začali zaplňať deťmi. Nachádzali sa tam aj deti z iných krajín, ktoré sa ocitli v nepriaznivej situácii vo svojej krajine a sem prišli v rámci medzinárodnej solidarity, ale najviac išlo o naše deti, ktorým sa kvôli vojne a jej dôsledkom, čo bol hlad a nedostatočná lekárska starostlivosť sa narušilo zdravie alebo prišli o rodičov aj domov.

Niektoré sa vrátili domov vďaka tomu, že sa im podarilo stretnúť sa s rodičmi vďaka intenzívnej vyhľadávacej činnosti, ale niektoré deti nemali, šťastie na obnovu rodiny. Viaceré deti tam ostali ako vojnové siroty a niektoré kvôli tomu, že ich rodičom sa nepodarilo vytvoriť podmienky pre obnovu rodiny, alebo už o pokračovanie rodinného života nemali záujem. Zmena nastala v životných podmienkach.

Mnohí rodičia sa o svoje deti v domove prestali zaujímať úplne a deti si tak žili svoj život s ostatnými deťmi, ktoré mali podobný osud.

Deti, ktoré neposlúchali a dostali sa do rozporu so spoločenskými normami boli umiestňované do nariadenej ústavnej výchovy do polepšovni – výchovných ústavov. Boli tam aj deti, čiže mladí ľudia, ktorí porušili, alebo porušovali zákon. Vtedajšie štátne zariadenia náhradnej výchovy sa postupne menili na výchovno-vzdelávacie zariadenia. Zariadenia starostlivosti o siroty (sirotince) sa postupne zrušili a niektoré prešli radikálnou zmenou (detské domovy a pestúnska starostlivosť) a potom vznikali aj nové ústavy, ako boli napr. internátne školy, kde boli umiestňované deti od 7-14 rokov.

Kvalitná pestúnska starostlivosť bola zrušená ako nevhodná forma rodinnej starostlivosti v rokoch 1949-1951, nakoniec bola uprednostnená kolektívna forma štátnej starostlivosti v detských domovoch.

Rodina bola v socialistických krajinách chápaná ako podozrivý prvok bez možnosti priamej kontroly a riadenia, preto sa aj malé problémy riešili tým, že odobrali dieťa a umiestnili do ideologicky tzv. „nezávadného“ prostredia. Náhradná výchova v tej dobe bola postavená na presvedčení, že treba ochrániť dieťa a zabezpečiť mu zdravý vývin, čo znamenalo izolovať ho od patologickej rodiny. Základom náhradnej

výchovy bola ideologická výchova, kde bol presne určený režim dňa, kontrola činností a hlavne sa dbalo na dôslednú ochranu detí. (Mikloško, 2011) Obrat v chápaní starostlivosti o deti z rôznych dôvodov, ktoré si vyžadovali spoločenskú pomoc, nastal v našom štáte až po druhej svetovej vojne.

V roku 1945 boli prijaté nariadenia SNR týkajúce sa aj života štátnych detských domovov, kde sa postupne zaviedol jednotný systém a obsah výchovy, ktorí zabezpečovali vychovávatelia pestúnky, ako štátni zamestnanci. V roku 1951 bola zrušená pestúnka starostlivosť, pretože mala na Slovensku veľmi nízku úroveň. Deti, ktoré boli v pestúnkej starostlivosti a boli odkázané na spoločenskú výchovu, mravné a sociálne zabezpečenie, zaradili do detských domovov. Vážnym problémom detských domovov bola ich vnútorná štruktúra podľa pohlavia a veku.

Dôraz sa kládol hlavne na výchovu a vzdelávanie detí. Kým dieťa odkázané na život v detskom domove ukončilo základnú školu, prešlo viacerými detskými domovmi predškolského, mladšieho a stredného a staršieho školského veku. Nebolo nič zvláštne, keď dieťa za obdobie od 3 do 15 rokov prešlo aj piatimi až siedmimi detskými domovmi. Po roku 1968, nastala veľká zmena, detské domovy internátneho typu sa začali meniť na detské domovy rodinného typu, kde bola samostatná rodinná bunka s 8-10 deťmi vo veku od 3 rokov do osamostatnenia a o deti sa starali dvaja stáli pracovníci.

Výchovná skupina bola zložená z dvoch až troch súrodeneckých skupín. Vychovávatelia boli prevažne manželské páry, kde sa pri ich výbere bral dôraz na to, aby mali dobrý vzťah k deťom, aby rozumeli výchove a aby mali kultúrny rozhľad a aby podľa toho žili. Tento typ detského domova maximálne uplatňoval individuálny prístup k deťom a rešpektovali sa záujmy a aj potreby detí. Cieľavedome sa pestovali pevné a citové väzby medzi deťmi navzájom, a medzi deťmi a vychovávateľmi.

V rodinnej bunke sa dohliadalo na to, aby deti vykonávali všetky samoobslužné práce, ako vedieť pripravovať jedlo, upratovať, prať drobnú bielizeň, žehliť, pracovať v záhradke. Snaha spočívala v tom, aby sa u detí vypestoval pocit rodinnej spolupatričnosti a zodpovednosti za celú rodinu. Dieťa musí v každom veku a v každej situácii mať pocit istoty, bezpečia a ochrany. Dôraz sa vtedy kládol na výchovu a vzdelávanie. Nakoniec predsa len 10-15 ročná obetavá práca vychovávateľov v detských domovoch priniesla svoje pozitívne výsledky. Rodina sa stala aj v socialistickej spoločnosti prvým a stálym životným prostredím socializácie dieťaťa. (Chovanec,1985)

2 RODINA A FORMY NÁHRADNEJ RODINNEJ STAROSTLIVOSTI NA SLOVENSKU

Globálny pohľad na rodinu obracia našu pozornosť k rodinným vzorcom správania a k rodinným interakciám, ktoré sú považované za podstatu rodinného systému. Pod významom rodinného systému sa rozumie miera jeho otvorenosti a uzavretosti. Znamená to, že, aby rodina dokázala reagovať primerane na všetky zmeny, ktoré nastanú. Neexistuje ani jeden „správny“ model rodinného usporiadania a fungovania. (Sobotková, 2001)

Rodina je odveká ustanovizeň, ktorá už tisícročia existuje v každej kultúre. Človek sa naučí určité pravidlá a zvyklosti a vonkajšie očakávania svojej kultúry zväčša z veľkej časti v socializačnom zväzku a tým je rodina. Primárnosť rodiny spočíva v tom, že už od najrannejšieho obdobia vplýva na jedinca aj citovou väzbou, mocnými vzťahmi a citovými väzbami, ktoré si dieťa berie do života ako dispozície. (Bagdy, 1983) Podľa Matějčka (1994) by rodina mala pre dieťa znamenať životnú istotu a to je to, čo dieťaťu môžeme dať.

Život rodiny a v rodine je podmienený potrebami dnešnej spoločnosti a podľa nich sa mení a utvára. Rodina je historicky sa vyvíjajúci jav. Len v monogamnej rodine sa naplno rozvinula rodičovská láska a dieťa dostáva výchovu v rodinnom prostredí. A v tomto je monogamná rodina nenahraditeľná. V celom dnešnom svete a spoločnosti, môžeme vidieť nestálosť a narušenie stability rodiny. Čo má za následok rozvodovosť, zlyháva aj systém vo výchove dieťaťa. (Rozinajová, 1981)

Nešťastný manželský život rodičov sa nevyhnutne a veľmi negatívne odráža na duševnom rozvoji detí. Aby sa deti mohli normálne rozvíjať, potrebujú pokojnú atmosféru, ktorá je plná dôvery. Ak sú rodičia stále vo vojnovom stave, všetkými negatívnymi javmi pôsobia deštruktívne na emocionálny rozvoj detí. Rozvod je teda jediné riešenie, ktoré si dieťa nemôže vybrať, iba ak je už dospelé a o všetkom sa rozhoduje bez neho a ostáva to traumatizujúcom javom. (Zrakić, 2000)

Z hľadiska sociologického je rodina, formou začlenenia sa jedinca do sociálnej štruktúry. Najčastejším modelom rodiny je tzv. nukleárna rodina, ktorú tvoria rodičia a deti. Aj rodinné prostredie je najvýznamnejším zdrojom vplyvov na formovanie a vývoj jedinca, pôsobí na základné, telesné, psychické a sociálne charakteristiky vývoja dieťaťa už od narodenia. (Průcha, Walterová, Mareš, 1998)

Rodinu môžeme definovať ako jedinú inštitúciu, ktorá je právne zodpovedná za výchovu detí a súčasne sa od jej dospelých účastníkov nevyžaduje ani najzákladnejšie pedagogické vzdelanie. Postavenie rodiny v procese výchovy detí zohráva veľmi dôležitú úlohu. Vplyv rodiny na jedinca s rastúcim vekom klesá, ale jej pôsobenie pretrváva do konca celého života. Spoločnosť a rodinu spája viacero väzieb a jednou z nich je výchova. Otázka výchovy v procese celoživotného vzdelávania nemôže ostať bez povšimnutia a mimo záujmu. (Hamarová, Holkovič. 1986)

Rodina ako systém je zapojená do širšieho spoločenského systému do ktorého patrí príbuzenstvo, priatelia, susedia a všetci tí, čo rodinu obklopujú a sú s ňou v kontakte a sú jej súčasťou. Ovplyvňujú ju, čo znamená, že rodine pomáhajú, chránia ju, ale ju taktiež narušujú a zaťažujú svojimi nárokmi. (Matějček, Dytrych, 1999)

Sociologické štúdie potvrdili, že rodina v dnešnej dobe stratila mnohé svoje funkcie, ktoré boli rodine vlastné. Základné a rozhodujúce sú prinášať uspokojenie všetkým svojim členom a pripraviť dieťa pre život v dnešnej spoločnosti. Znamená to, že v rodine nikto nesmie žiť na úkor toho druhého a ak dieťa má byť dobre pripravené do života, musí rodina fungovať. Správanie každého člena rodiny ovplyvňuje všetkých.

Základom rodiny je manželstvo. Môžeme ho charakterizovať ako zväzok muža a ženy, ktorý vznikol na základe ich slobodného rozhodnutia, ktorý spočíva na pevných citových vzťahoch. Hlavným poslaním rodiny je založenie si rodiny a podieľať sa spoločne na výchove dieťaťa. (Hamarová, Holkovič. 1986)

2.1 Náhradná rodinná a osobná starostlivosť

Výchova detí v náhradnej rodine má svoje špecifiká a prináša aj problémy. Tieto problémy môžu vyplývať z toho, že dieťa pred príchodom do náhradnej rodiny bolo a je poznačené traumou z pobytu v dojčenskom ústave, alebo v detskom domove a preto treba tieto následky citlivo vnímať a prekonávať. (Archerová, 2001)

Zákon o rodine č. 36/2005 Z. z. sa zaoberá náhradnou starostlivosťou, ktorú definuje ako náhradnú osobnú starostlivosť, pestúnsku starostlivosť a ústavnú starostlivosť, takto je aj zákonom ustanovená.

Náhradná starostlivosť pomáha zabezpečiť výchovu detí mimo prostredia úplnej alebo neúplnej rodiny vytvorenej biologickými rodičmi, ktorí sa z objektívnej, alebo subjektívnej príčiny nemôžu, nevedia alebo nechcú postarať o svoje deti. Náhradnú rodinu môže plniť klasická rodina (manželia a deti), ale aj taká skupina, ktorá sa fungujúcej rodine podobá čo najviac. (Hudecová, Belková, 2008)

Pojem náhradná starostlivosť v zákone o rodine je definovaná ako „viacero osobitne usporiadaných, na seba nadväzujúcich a vzájomne sa podmieňujúcich opatrení, ktoré nahrádzajú osobnú starostlivosť o maloleté deti v prípadoch, ak ju rodičia nezabezpečujú alebo nedokážu zabezpečiť.“ (Zbierka zákonov č.36/2005, § 44)

Upravuje aj to za akých podmienok vzniká „Náhradná starostlivosť, na ktorej základe vznikajú vzťahy medzi maloletým dieťaťom a inou osobou, môže vzniknúť len rozhodnutím súdu a jej obsah tvoria práva a povinnosti vymedzené zákonom alebo súdnym rozhodnutím.“ (Zbierka zákonov č.36/2005, § 44)

Taktiež vymedzuje všetko, čo sa pod náhradnou starostlivosťou myslí: „ a) zverenie maloletého dieťaťa do osobnej starostlivosti inej fyzickej osoby než rodičia (ďalej len „náhradná osobná starostlivosť“), b) pestúnska starostlivosť a c) ústavná starostlivosť.“ (Zbierka zákonov č.36/2005, § 44)

Samozrejmosťou je aj to, že súd vždy prihliada na najlepšie záujmy dieťaťa. Zákon o rodine ďalej hovorí, že: „Náhradná osobná starostlivosť alebo pestúnska starostlivosť má prednosť pred ústavnou starostlivosťou. Pred nariadením ústavnej starostlivosti je súd povinný skúmať či maloleté dieťa nemožno zveriť do náhradnej osobnej starostlivosti alebo do pestúnskej starostlivosti.“ (Zbierka zákonov č.36/2005, § 54)

Ďalej tento zákon o rodine v paragrafe 54 sa určuje aj to za akých podmienok sa môže ústavná výchova nariadiť „Súd môže nariadiť ústavnú starostlivosť len vtedy, ak výchova maloletého dieťaťa je vážne ohrozená alebo vážne narušená a iné výchovné opatrenia nevedli k náprave alebo ak rodičia nemôžu zabezpečiť osobnú starostlivosť o maloleté dieťa z iných vážnych dôvodov a maloleté dieťa nemožno zveriť do náhradnej osobnej starostlivosti alebo do pestúnskej starostlivosti. Za vážne ohrozenie alebo vážne narušenie výchovy maloletého dieťaťa sa nepovažujú nedostatočné bytové pomery alebo majetkové pomery rodičov maloletého dieťaťa.“ (Zbierka zákonov č.36/2005)

Náhradná výchova je veľmi zložitý fenomén a viac-menej to odráža aktuálny stav spoločnosti, ktorú tvorí kultúra, ekonomika, morálka i právne vedomie a politika. Z hľadiska budúcnosti by nás mohlo zaujímať, aká bude ekonomická návratnosť investícií do biologickej rodiny, do náhradnej rodiny, do detského domova. Ale dôležitá bude schopnosť dokázať naplniť si hodnotne vlastný život. (Škoviera, 2007)

Škoviera (2006, s.11) polemizuje nad pojmom náhradná výchova a to z dôvodu: „ak chápeme výchovu ako proces rozvíjania osobnosti jednotlivca, ako cieľavedomú činnosť, ktorá je spojená s odovzdávaním a formovaním určitých poznatkov, zručností,

hodnôt, postojov a to najmä takých, ktoré sú u vychovávaného určujúce predovšetkým vo vzťahu k nemu samotnému, ale aj k iným ľuďom, k svetu a základným existenciálnym otázkam, napriek tomu, že prebieha v náhradnom prostredí, je primárna a nie náhradná.“

Osobná náhradná starostlivosť je zákonom o rodine definovaná ako „*pri zverení maloletého dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti uprednostní súd predovšetkým príbuzného maloletého dieťaťa, ak spĺňa ustanovené predpoklady. V rozhodnutí súd vymedzí osobe, ktorej bolo maloleté dieťa zverené do náhradnej osobnej starostlivosti jej rozsah práv a povinnosti k maloletému dieťaťu.*“ (Zbierka zákonov č.36/2005, § 45)

Dieťa prijíma za svojich rodičov tých, ktorý sa k nemu chovajú materinsky a otcovsky a vôbec nezáleží na tom, či majú potvrdenie ako sa hovorí z pôrodnice. Preto, je pre dieťa dôležité to, že títo ľudia mu vytvoria rodinu. Dnes je bohatý výber možností rodinnej výchovy, pre tie deti, ktoré sa z nejakého dôvodu nemôžu vyrastať vo svojej vlastnej rodine.(Matějček, 1994)

Náhradná osobná starostlivosť zaniká podľa zákona o rodine nasledovne:

1. dosiahnutým plnoletosti dieťaťa
2. smrťou maloletého dieťaťa
3. smrťou osoby, ktorej bolo maloleté dieťa zverené do náhradnej starostlivosti
4. rozvodom manželov, ktorým bolo maloleté dieťa zverené do spoločnej náhradnej starostlivosti. (Zbierka zákonov č. 36/2005, § 46)

2.2.1 Pestúnska starostlivosť

Pestúnska starostlivosť je vysoko humánna a nemala by byť prostriedkom na riešenie osamelosti, rodinných a manželských problémov. Ak sa niekto rozhodne prijať cudzie dieťa do vlastnej rodiny, musí to urobiť z hlbokého presvedčenia o správnosti svojho rozhodnutia. Musí byť pripravený na problémy a ťažkosti s tým spojené a preto výber vhodných pestúnov sa musí robiť veľmi cielene. (Mikloško, 2011)

Najlepšou motiváciou pestúnov je mať rád deti a mať snahu pomôcť im splniť ich životné potreby. Dieťa musí byť prijímané také aké je. (Hudecová, Belková, 2008)

Pojem pestúnska starostlivosť je v zákone o rodine definovaná: „*ak rodičia nezabezpečujú, alebo nemôžu zabezpečiť osobnú starostlivosť o maloleté dieťa a ak je to potrebné v záujme maloletého dieťaťa, súd môže rozhodnúť o jeho zverení do pestúnskej starostlivosti fyzickej osoby, ktorá má záujem stať sa pestúnom a spĺňa ustanovené predpoklady(d'alej len „pestún“).*“ (Zbierka zákonov č. 36/2005, § 48)

Do pestúnskej starostlivosti sa zverujú deti, u ktorých z rôznych príčin nie je možná adopcia alebo deti, u ktorých je dlhodobá povaha príčin, pre ktoré nie je výchova možná. Z pestúnskej starostlivosti vyplýva, že zverením dieťaťa do pestúnskej starostlivosti nevzniká medzi pestúnom a dieťaťom právny vzťah, ako medzi rodičmi a deťmi, zároveň tu nezanikajú právne vzťahy k pôvodnej rodine maloletého dieťaťa. (Mikloško, 2011)

Zákon o rodine č. 36/2005, § 48 presne upravuje, že pestúnom sa môže stať len fyzická osoba s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky:

- ktorá má spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu
- ktorá má osobnostné predpoklady, najmä zdravotné, osobnostné a morálne
- je zapísaná do zoznamu žiadateľov o pestúnsku starostlivosť
- spôsobom života a života osôb, ktoré s ňou žijú v spoločnej domácnosti
- zaručuje, že bude pestúnsku starostlivosť vykonávať v záujme maloletého dieťaťa.

Dieťa môže byť zverené do pestúnskej starostlivosti osamelo žijúcej osobe, ale aj do spoločnej pestúnskej starostlivosti manželom. Pri zverení maloletého dieťaťa do pestúnskej starostlivosti jednému z manželov je potrebný súhlas druhého manžela. Pestúnska starostlivosť môže byť rozhodnutím súdu zrušená a to z veľmi vážnych dôvodov. (Mikloško, 2011)

Pestúnska starostlivosť je zväzok voľnejší. Dieťaťu ostáva priezvisko po vlastných rodičoch a štát prispieva pestúnom na jeho výchovu. (Matějček, 1994)

2.2.2 Osvojenie - adopcia

Je viac foriem náhradnej výchovy, ktoré sa realizujú v rodine. To znamená, že pre umiestnením dieťaťa do detského domova, by sa malo vždy hľadať riešenie v rodinnej starostlivosti. Rodina, aj tá náhradná je prirodzenejším a vhodnejším prostredím pre dieťa ako inštitúcia. (Škoviera, 2002)

Osvojenie – adopcia je prijatie cudzieho dieťaťa za vlastné, je taká forma náhradnej starostlivosti, v ktorej vzťahy medzi rodičmi a deťmi môžu vzniknúť len na základe súdneho rozhodnutia. Obsahom sa nelíšia od prirodzených vzťahov medzi rodičmi a deťmi. (Hamarová, Holkovič, 1986)

Podľa zákona o rodine je osvojenie definované tak, že: „na osvojenie nie je potrebný súhlas rodičov osvojovaného dieťaťa ani súhlas maloletého rodiča dieťa ak počas najmenej šiestich mesiacov neprejavovali skutočný záujem o maloleté dieťa,

najmä tým, že ho nenavštevovali, neplnili si pravidelne a dobrovoľne vyživovaciu povinnosť k maloleťmu dieťaťu a nevynaložili úsilie upraviť svoje rodinné a sociálne pomery tak, aby mohli osobne vykonávať starostlivosť o maloleté dieťa, ak im v prejavení záujmu nebránila prekážka alebo niekoľko mesiacov po narodení.” (Zbierka zákonov č. 36/2005 Z. z. § 102)

Zákon o rodine hovorí, o osvojení rozhoduje súd a osvojiť možno len maloleté dieťa, ak je osvojenie v jeho záujme. (Zbierka zákonov č. 36/2005 Z. z. , §97 a § 99)

V zákone o rodine č.36/2005 Z. z. v § 100 sa definuje, že *„osvojiť maloleté dieťa môžu manželia, alebo jeden z*

Na osvojenie je potrebný súhlas s osvojeným maloleťého, tento súhlas musí byť vyjadrený slobodne, vážne a zrozumiteľne. Pri osvojení prijímajú manželia, alebo jednotliviec opustené dieťa a zároveň nadobúdajú rovnaké práva a povinnosti, akoby boli jeho skutočnými rodičmi.

Vzťah, ktorý medzi dieťaťom a adoptívnymi rodičmi vzniká, má z právneho hľadiska rovnakú silu, ako vzťah medzi rodičmi a vlastným dieťaťom je to príbuzenský vzťah. Osvojenie spočíva v tom, že sa mení osobný stav osvojovaného dieťaťa. Vzájomné práva a povinnosti medzi ním a jeho pôvodnou biologickou rodinou zanikajú a osvojenec vstupuje do rodiny osvojiteľa a nadobúda právne postavenie jeho dieťaťa. Od osvojenia už nemajú biologický rodičia právo sa stýkať s dieťaťom a vyživovacia povinnosť zaniká úplne. (Mikloško, 2011)

„Osvojiť maloleté dieťa môžu manželia, alebo jeden z manželov, ktorý žije s niektorým z rodičov dieťaťa v manželstve, alebo pozostalý manžel po rodičovi, alebo osvojiteľovi maloleťého dieťaťa. Maloleté dieťa môže výnimočne osvojiť aj osamelá osoba, ak sú splnené predpoklady, že osvojenie je v záujme dieťaťa.” (Zbierka zákonov č.36/2005 Z. z. § 100)

Dnes okolie adoptívne rodiny vníma už dobre a to skôr s rešpektom. Niekedy ani nemusíte ľudí informovať, podľa pohľadu to nemusia zistiť. Hoci, ženy sú vnímavejšie. Zrazu si Vás začnú viac všímať a vypytovať. Nemusí to byť len príjemné. Najmä ak nechápu, vaše postupy a prístup k deťom. Ale môžete mať dobrý pocit, že aspoň trošku pozitívne ovplyvňujete časť sveta okolo Vás. (Ješková, 2011)

2.3 Ústavná starostlivosť – detský domov

Tento typ ústavnej starostlivosti je zakotvený a legislatívne ustanovený v zákone o rodine, že: „Súd môže nariadiť len vtedy ak výchova maloletého dieťaťa je vážne ohrozená alebo vážne narušená a iné výchovné opatrenia nevedli k náprave alebo rodičia nemôžu zabezpečiť osobnú starostlivosť o maloleté dieťa z iných vážnych dôvodov nemožno zveriť do náhradnej osobnej starostlivosti alebo pestúnskej starostlivosti. Náhradná starostlivosť alebo pestúnska starostlivosť má prednosť pred ústavnou starostlivosťou.

Pred nariadením ústavnej starostlivosti, je súd povinný vždy preskúmať, či maloleté dieťa nemožno zveriť do náhradnej osobnej starostlivosti alebo do pestúnskej starostlivosti. Súd v rozhodnutí, ktorým nariaďuje ústavnú starostlivosť, musí presne označiť zariadenie, do ktorého má byť dieťa umiestnené. Pri rozhodovaní o nariadení ústavnej starostlivosti súd vždy prihliadne na záujem maloletého dieťaťa, najmä na jeho citové väzby k súrodencom a na ich zachovanie. Z dôležitých dôvodov môže súd predĺžiť ústavnú výchovu starostlivosť až na jeden rok po dosiahnutí plnoletosti.” (Zbierka zákonov č36/2005, § 54)

Situácia náhradnej inštitucionálnej výchovy, ktorú predstavuje ústavná starostlivosť v detských domovoch, je dlhé roky sprevádzaná rozdielnymi názormi, ktoré ju berú za nepotrebnú, ale i poukazujú na nevyhnutnosť. Snaha zmeny nastala už v 90-tých rokoch 20.storočia, keď bola snaha o transformáciu internátnych typov detských domovov, ich priblíženie sa k rodinnému prostrediu. Napriek tomu má náhradná inštitucionálna výchova význam a svoje miesto aj v súčasnosti. (Hudecová, Belková, 2008)

Filozofiou zmeny realizácie ústavnej výchovy by mala platiť zásada, aby detské domovy boli iba „prestupnou stanicou“ kým sa upraví pomery v pôvodnej rodine, alebo kým si dieťa nenájde náhradná rodina. (Hudecová, Belková, 2008)

„Detské domovy zabezpečujú výchovnú, hmotnú, zdravotnú a sociálnu starostlivosť deťom normálnym duševným vývojom, ktoré z veľmi závažných dôvodov nemôžu vychovávať vo vlastnej rodine a nemôžu si ich osvojiť ani náhradní rodičia“. (Hamarová, Holkovič, 1986, s.27)

Detské domovy sa tradične delia na:

- detské domovy klasického typu
- detské domovy rodinného typu

Významnou zmenou v tejto oblasti v poslednej dobe sa stalo prijatie 2 dôležitých zákonov – zákon o rodine č. 36 / 2005 a zákon o sociálnoprávnej ochrane a sociálnej kuratele č. 305 / 2005. (Hudecová, Belková, 2008)

Detské domovy v Čechách sú tiež stále v záujme spoločnosti a humanizujú svoj obsah a zásadnými zmenami reagujú na zásadné zmeny a aktuálne problémy dnešnej doby. Detí v detských domovoch pribúda a tým aj detských domovov. K roku 1998 ich bolo celkom 124 detských domov, 16 detských výchovných ústavov a 20 výchovných ústavov pre mládež. Rušia sa veľkokapacitné detské domovy a budujú sa detské domovy rodinného typu.

Aj tu platí, že deti vychovávané v detských domovoch žijú odlišným životom ako deti vyrastajúce v rodine. Na miesto prirodzenej rodiny nastupuje náhradná rodinná výchova, ktorá je v niekoľkých formách. Častým problémom, tak ako na Slovensku, tak aj v Českej republike je prvé obdobie: umiestnenie dieťaťa do detského domova – adaptačný proces. (Vocilka, 2000)

2.3.1 Detský domov internátneho typu a rodinného typu

Detský domov internátneho typu – je to najstaršia forma poskytovania starostlivosti. Starostlivosť sa uskutočňuje v skupinách a v jednej skupine je 6 až 10 detí, prípadne ak ide o súrodencov.

Tento typ detského domova je určený na krátkodobý pobyt dieťaťa, najviac na 2 roky. Patria sem dojčenské ústavy pre deti do troch rokov a detské domovy tzv. klasického typu pre deti predškolského a školského veku a to od troch do pätnástich alebo do osemnástich rokov. (Hudecová, Belková, 2008)

V internátom type detského domova je tri až šesť výchovných skupín. Výchovné skupiny vznikajú na základe osobne výberových vzťahov, pripúšťa sa vytváranie skupín aj podľa veku. Každá výchovná skupina má dvoch vychovávateľov a jedného pomocného. Vychovávateľ zodpovedá za výchovu detí a stanovuje konkrétny obsah, metódy a prostriedky výchovnej práce s deťmi. V detskom domove internátneho alebo klasického typu sa venuje zvýšená pozornosť úprave prostredia a deti sa zúčastňujú na nákupoch a hospodárení. Vytvárajú sa tým predpoklady na individuálne záujmy a schopnosti detí. Pre vychovávateľov v internátom type detského domova je vychovávateľstvo zamestnaním a nie povolaním. Detský kolektív je heterogénny zo strany vekovej i pohlavnej, čo vytvára najprirodzenejšiu výchovnú situáciu. Tu je možnosť individuálneho prístupu k dieťaťu väčšia. (Hamarová, Holkovič, 1986)

Detský domov rodinného typu – je určený na dlhodobý alebo trvalý pobyt dieťaťa. Za takéto detské domovy môžeme považovať: detské domovy s malou kapacitou, kde systém práce zodpovedá základným princípom domova rodinného typu, detské domovy s rodinnými bunkami, a niekoľko rodinných buniek, ktoré sú súčasťou klasického domova, ale svojím systémom zodpovedajú princípom rodinného typu.

Tieto typy detských domov sú prechodom medzi rodinnou výchovou a domovom klasického typu. Do detských domovov rodinného typu sa zaraďujú deti od troch do osemnástich rokov s perspektívou dlhodobého pobytu. Takýmto typom detského domova na Slovensku bolo **Detské Mestečko v Trenčíne v Zlatovciach**.

Tu v detskom domove v Detskom mestečku sa vytvárali všetky podmienky nato, aby dieťa malo a získalo pocit istoty a bezpečia vo vzťahu k deťom aj k manželskej dvojici. Tento typ domova umožňoval pobyt dieťaťa tak, aby sa čo najviac podobal usporiadanej rodine.

Rodinný typ vytvára deťom predpoklady na úspešnú socializáciu. O deti v rodinnom type detského domova sa starajú vychovávateľ a vychovávateľka, dve vychovávateľky alebo manželský pár. Starajú sa o ich zdravie, bezpečnosť, citový, duševný aj telesný rozvoj. Deti oslovujú vychovávateľov teta a ujo.

Hlavné rozdiely medzi domovmi rodinného a internátneho typu sú vo výchovnej starostlivosti a v materiálnych podmienkach, v spôsobe života detí v domove. V oblasti výchovnej je rozdiel vo vlastnom spôsobe výchovnej práce, kým výchovná činnosť v internátnom type je podrobne naplánovaná a v rodinnom type sa plánuje tvorivejšie, aby sa mohol využívať voľný čas s deťmi. (Hamarová, Holkovič, 1986)

2.3.2 Príčiny vyňatia detí z rodiny

Prečo sú deti vyňaté z rodiny, aké sú príčiny toho, že sa deti ocitnú v detskom domove a aká je šanca, že sa dieťa vráti späť do svojej vlastnej rodiny? Často aj mi kladieme tieto otázky. Je naozaj dieťaťu lepšie v detskom domove, v ktorom dostane odbornú výchovu, starostlivosť, či u náhradných rodičov? (Mikloško, 2011)

Sociálne dôsledky útokov na samotné korene rodiny, dnes prinášajú so sebou spoločenské problémy, ktoré sa samozrejme týkajú nás všetkých, rozkladom rodiny sa trhajú ďalšie sociálne väzby. Tieto dôsledky výchovných kolapsov sú také veľké, že verejnosť, by teraz už rada prisúdila zodpovednosť za ne len samým rodičom. Narušenie rodiny sme nútení vnímať v širších spoločenských súvislostiach. Reakciou

na negatívne javy sú varovné hlasy odborníkov a mimovládnych organizácií. Dnes sa omnoho viac hovorí o rozvode a jeho celospoločenských následkoch. (Kováčová, 2011)

V poslednom období narastá zlyhávanie rodín z ekonomických dôvodov a najviac kvôli strate bývania. Neplatenie nájomného prináša rozvrat rodiny a všetkých jej funkcií. Z rodičov sa stávajú bezdomovci a deti idú do detských domovov, hoci jej ďalšie funkcie nemuseli byť tak vážne narušené. (Mikloško, 2011)

Matějček (1994) je toho názoru, že rodina stojí na začiatku vývinu osobnosti a ovplyvňuje dieťa v jeho najcitlivejšej fáze života. Je vzorom medziľudských vzťahov, ktoré si dieťa ponese v živote a podľa ktorých bude zároveň posudzovať ďalšie vzťahy.

Stane sa, že deťom ich vlastní rodičia zahynú, alebo sa z dôvodu vážnej choroby nemôžu postarať o dieťa. Ale niekedy rodičia sa starať nechcú, alebo sa jednoducho vôbec nestarajú a jediná pomoc spočíva v tom, že dieťa je takým rodičom odobrané. (Matějček, 1994)

2.3.3 Profesionálna starostlivosť

Profesionálne rodičovstvo nie je rodinnoprávnym, ale pracovnoprávnym vzťahom. To znamená, že profesionálny rodič podpíše pracovnú zmluvu s detským domovom a tým činom sa stáva jeho zamestnancom. Jeho pracovnou náplňou je výchova dieťaťa. Profesionálny rodič poskytuje starostlivosť deťom s nariadenou ústavnou výchovou vo svojom vlastnom rodinnom prostredí a to 24 hodín denne. Forma profesionálneho rodičovstva je podobná náhradnej rodinnej starostlivosti. Profesionálna rodina je organizačnou súčasťou detského domova. (Mikloško, 2011)

Je to špecifická forma náhradnej výchovy, ktorá dáva možnosť deťom sa dostať do rodiny, ktoré nie je možné si osvojiť a neboli dané do pestúnskej starostlivosti. Tento typ starostlivosti je momentálne najviac presadzovaný. Cieľom je poskytnúť prechodnú alebo dlhodobú starostlivosť dieťaťa s nariadenou ústavnou výchovou, ktoré je umiestnené v inštitúcii – v detskom domove.

Pôvodným zámerom tejto profesionálnej náhradnej výchovy bolo, aby sa do rodín dostali deti so špeciálnymi potrebami, ktoré boli často znevýhodňované. V súčasnej forme je dominantné to, aby opustené dieťa v nariadenej ústavnej výchove malo možnosť, čo najrýchlejšie žiť v rodinnom prostredí. Zároveň osoba, ktorá vykonáva profesionálnu náhradnú výchovu, musí byť zamestnancom zariadenia v ktorom konkrétne pracuje. (Hudecová, Belková, 2008)

Podľa Matějčka (1994) treba mať na pamäti, že na dieťa v nevlastnej rodine sú vyššie nároky na adaptačné schopnosti hneď na začiatku. Preto treba byť veľmi trpezlivý a pomáhať dieťaťu môžeme predovšetkým pochopením. Je dôležité, aby nové rodinné prostredie bolo stále a stabilné.

Škoviera (2006) je toho názoru, že náhradné rodičovstvo je príliš vážna vec na to, aby sme prenechali a zverili amatérom. Ak náhradný rodič nerozumie, čo sa v dieťati odohráva, napriek svojej veľkej snahe, dobrej vôli a láske, môže dieťaťu ublížiť. Deti, ktoré v minulosti vyrastali v detskom majú problém samé byť rodičmi. Preto, dobrý náhradný rodič musí spĺňať osobnostné kvality, ktoré musia spočívať v psychickej stabilite, komunikatívnosť a vzdelávať sa v problematike náhradného rodičovstva.

Výhoda profesionálnej rodiny spočíva v tom, že má omnoho lepšiu pozíciu vo výchove detí odkázaných na náhradnú starostlivosť ako je detský domov, kde sa v samostatnej skupine striedajú vychovávateľky. Profesionálna rodina lepšie zohľadní potreby dieťaťa. V profesionálnej rodine sa dá kvalitnejšie a efektívnejšie pracovať s biologickou rodinou. Profesionálne rodičovstvo dáva možnosť umiestniť do rodinnej starostlivosti aj súrodenecké skupiny. (Kerekešová, 2008)

Profesionálna rodina má pre deti veľký význam a to v tom, že môžu vyrastať v rodinnom prostredí a deťom tak poskytuje väčší priestor na jeho individuálny rozvoj. Každé dieťa, s nariadenou ústavnou výchovou, by malo vyrastať v profesionálnej rodine. Táto forma zohľadňuje, prihliada a najviac sa podobá modelu rodinnej výchovy a poskytuje starostlivosť deťom s riadenou ústavnou starostlivosťou vo vlastnom rodinnom prostredí 24 hodinovú starostlivosť. (Hartmannová, In. Hejdiš, a kol. 2011)

3 TRANSFORMÁCIA SYSTÉMU NÁHRADNEJ STAROSTLIVOSTI

Do popredia sa dostali mimovládne organizácie, ktorých cieľovou skupinou boli deti s nariadenou ústavnou skupinou a veľmi výrazne zasiahli do systému transformácie celého systému. Zákon 195/1998 Z. z. priniesol zásadnú zmenu v tom, že dal novú terminológiu v označovaní zariadení, ktoré sa nazývalo inštitút Profesionálneho náhradného rodičovstva, motívom bolo poskytnúť možnosť života v rodine deťom, ktoré nebudú mať šancu na osvojenie, či pestúnsku starostlivosť. Najdôležitejším impulzom k začiatku zmien bola legislatívna úprava, ktorá pričleňovala detské domovy do sociálneho rezortu - zákon 222/1996.Zb.z.

Sociálny rezort prejavil svoj záujem zladovať aj svoj tzv. vnútorný poriadok, ktorý sa týkal Dohovoru o právach dieťaťa, čím dokázali, že zodpovední pracovníci sa začali dôkladnejšie touto problematikou zaoberať.

So zmenou zároveň prišlo k rozdeleniu detí s ústavnou výchovou medzi dva rezorty, kde v rezorte školstva zostali zariadenia, v ktorých sa realizovala ústavná výchova, sem patrili reedukačné detské domovy, reedukačné domovy pre mládež, internáty špeciálnych škôl, odborných učilíšť a diagnostické centrá pre deti a mládež. Prechod detí, ktoré mali nariadenú ústavnú starostlivosť, zo špeciálnych škôl internátnych do detských domovov, sa skončil dňom 31.8.2006.

Transformácia sa postupne začala na podnet Spoločnosti priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar prišla a zdefinovala filozofiu starostlivosti o dieťa, ktorá spočívala v tom, že sa dieťa čo najskôr vrátilo do pôvodnej alebo náhradnej rodiny.

Detské domovy internátneho typu postupne prechádzali na detské domovy „rodinného charakteru výchovy“. Boli prijaté dva dôležité zákony - Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele (305/2005) a Zákon o rodine (36/2005) čo znamenalo pozitívne naštartovanie reforiem v celom systéme sociálno-právnej ochrany. (Mikloško, 2011)

Prechod detských domovov do sociálneho rezortu umožňuje oveľa lepšie prepojiť náhradnú starostlivosť na náhradnú inštitucionálnu a náhradnú rodinnú výchovu. Zdá sa, že mnohé legislatívne normy sú jasnejšie a nevyhnutný legislatívny proces prebieha v tomto rezorte rýchlejšie ako prebiehal v rezorte školstva.

Nesporným prínosom je to, že sa nadradujú starostlivosť v rodine nad formy inštitucionálne a inštitucionálne formy sa považujú za krátkodobé.

Pod zmenou výchovných podmienok sa myslí – návrat k rodine. Predovšetkým sem patrí rozvíjanie sociálnych zručností s dôrazom na sebaobslužné práce. Výchovná skupina si všetko zabezpečuje sama. Zloženie skupiny významne určuje mieru participácie detí a nie vždy sa zapoja do práce, často celá práca ostáva na vychovávateľovi. (Škoviera, 2007)

Transformáciou sa dáva šanca deťom si prežiť život, keď už nie vo vlastnej rodine, tak aspoň s ľuďmi, ktorí týmto deťom dajú pocit bezpečia, lásky a istoty. Cieľom transformácie je umožniť deťom, ktoré vyrastajú v internátnych zariadeniach, vrátiť sa do svojej biologickej rodiny, alebo do náhradnej rodiny k pestúnom, alebo do inej formy náhradnej starostlivosti.

Od roku 1997 dojčenské ústavy a detské domovy dostali pod spoločný názov „detské domovy,“ čiže patria pod rezort Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Tým sa vytvoril základný predpoklad k rozvíjaniu náhradnej výchovy dieťaťa, ktorá spočíva v prechode od inštitucionálnej výchovy k výchove, ktorá má vytvárať a dávať rodinný charakter. Transformácia, je proces zmeny celého systému náhradnej výchovy, osobitne systému práce v zariadeniach ústavnej výchovy. (Mikloško, 2011)

Mikloško (2011, s. 54) tvrdí, že *„základnou myšlienkou transformácie je, aby sa dieťa, ktoré nie vlastnou vinou prišlo o možnosť a právo vyrastať vo vlastnej rodine, mohlo do svojej rodiny po čase vrátiť. Ak návrat nie je po vynaložení všetkého úsilia zainteresovaného tímu možný, prioritou je zabezpečiť, aby mohlo vyrastať u príbuzných. Ale je široká rodina dysfunkčná alebo nemá záujem zabezpečiť starostlivosť o dieťa, je cieľom nájsť dieťaťu rodinu náhradnú.“*

Transformácia – zmena systému v detských domovoch, sa začala ako uvádza sám Škoviera (2007) v roku 2000 v spolupráci sociálneho rezortu s neštátnou organizáciou Úsmev ako dar – Spoločnosť priateľov detí z detských domovov. Podstatnou sú zmeny, ktoré sa prelínajú v štyroch rovinách a to:

- Transformácia výchovných podmienok
- Transformácia personálnej štruktúry
- Transformácia priestorových podmienok
- Transformácia hospodársko-ekonomických podmienok

Niet pochýb, že vo všetkých 4 rovinách, ktoré transformácia priniesla so sebou majú svoje pozitíva. (Škoviera 2007)

Hudecová, Belková (2008) uvádzajú, že dieťa, ktoré vyrastá v detskom domove, má za sebou mnoho zlých skúseností, pozná v nízkom veku, že život nie je

naozaj ľahký a občas sa kruto dokáže zahrať s osudmi ľuďí. Často takéto dieťa nepozná teplo domova, pozná iba chladné prostredie a nevie si a ani nedokáže si predstaviť, aké je to tráviť čas v kruhu blízkych ľuďí, ktorí sú len jeho a nemusí sa už o milovanú osobu deliť s inými deťmi.

Základnou ideou transformácie, je zmena náplne práce vychovávateľa, čo znamená jeho zmena myslenia a priblíženia sa rodine. Funkcia vychovávateľa v náhradnej inštitucionálnej výchove je veľmi zložitá. (Škoviera, 2007)

V tejto zmene systému – transformácií, je zopár nejasností a nedostatkov, na ktoré, poukazuje Škoviera (2007), ktorý je už dlhé roky uznávaným odborníkom. Sám pracoval v diagnostických centrách a v prevýchovnom zariadení pre deti ako liečebný pedagóg a vychovávateľ.

A tie nedostatky spočívajú v tom, že úplný model rodiny nie je splnený, čo sa týka detských domovov na Slovensku, lebo 95,5 % pomocných vychovávateľov sú ženy. Ani veková hranica sa veľmi neposunula, výrazné zastúpenie majú mladšie bezdetné a staršie ženy, alebo také, ktoré majú už deti odrastené. Chýbajú ženy tzv. „strednej generácie“ ako vzor - model matky.

Čo sa týka personálneho obsadenia pribúdajú odborníci ako psychológovia, sociálni pracovníci, liečební a špeciálni pedagógovia, ale znižuje sa počet tých ktorí majú pracovať s deťmi. (Škoviera, 2007)

3.1 Zmena internátneho detského domova na rodinný typ

Škoviera (2007, s. 64) tvrdí, že „*detské domovy sú v našom systéme náhradnej výchovy zaradením najrozšírenejším. V súčasnosti v detských domovoch žije oveľa viac detí ako v akejkolvek inej náhradnej inštitucionálnej či rodinnej forme.*“

„*Internátne typy detských domovov, boli určené na krátkodobý pobyt dieťaťa. V tomto type detského domova bola výchova podrobne plánovaná. Rozdiel medzi domovmi internátneho typu a rodinného typu boli v kvalitnej výchovnej starostlivosti a hlavne v materiálnych podmienkach.*“ (Hamarová, Holkovič. 1986, s.30)

V detskom domove možno dieťaťu poskytovať starostlivosť od narodenia do dosiahnutia plnoletosti, ale mladý dospelý môže požiadať o poskytovanie starostlivosti do jeho osamostatnenia, najdlhšie do 25 rokov veku. Detský domov je charakterizovaný ako prostredie utvorené a usporiadané na účely vykonávania rozhodnutia súdu o ústavnej starostlivosti, ktoré deťom nahrádzajú jeho prirodzené rodinné prostredie alebo náhradné rodinné prostredie. (Mikloško, 2011)

Detské domovy postupne z internátnych sa začali meniť na detské domovy s rodinným charakterom výchovy na „rodinný detský domov,“ ktoré sú podľa zákona o rodine č. 36/2005 Z. z., ktorý stanovuje, že detské domovy sa zriaďujú ako:

- **domov detí** – sem patria profesionálne rodiny, samostatné skupiny v rodinných domoch tak, že v jednom rodinnom dome môže byť zriadená len 1 skupina.
- **centrum detí** – tu sú objekty s kapacitou do 40 detí, profesionálne rodiny, rodinné domy.

V detskom domove môžu byť samostatné skupiny a to sú: samostatná diagnostická skupina, samostatná skupina pre mladých dospelých a pre maloleté matky s deťmi, ďalšou je špecializovaná samostatná skupina, ktorá je určená pre deti s duševnou chorobou, s mentálnym postihnutím, s telesným postihnutým, poruchy správania u detí, drogovu závislé alebo inak týrané deti, pre ktorý je určený počet detí, so samostatným stravovaním, hospodárením a vyčleneným rozpočtom, zriadených v samostatnom rodinnom dome, byte alebo vo vymedzenej časti detského domova, starostlivosť o deti zabezpečujú vychovatelia alebo ďalší zamestnanci detského domova. (Zákon o rodine č. 36/2005 Z. z)

3.2 Detský domov - Detské Mestečko

Detský domov Detské Mestečko v Trenčíne vznikol 1. augusta 1973. Pre deti, ktoré do detského domova prišli, bola šťastná zhoda okolností, že na vtedajších miestach okresných orgánov v Trenčíne sa spojili jednotlivci, ktorí aj za dosť zložitých ekonomických podmienok sa podujali na realizáciu výstavby detského mestečka. Úsilie bolo podporované nielen jednotlivcami v orgánoch školskej správy a štátnymi orgánmi, ale výstavba mestečka dostala zároveň silnú a mimoriadne pozitívnu odozvu v celej spoločnosti.

Pôvodne malo byť vybudovaných šesť mestečiek na Slovensku a to v Košiciach, v Humennom, v Bratislave, v Martine, vo Zvolene a v Trenčíne.

Predsedníctvom ÚV KSS bolo dňa 7. augusta 1964 schválený a prerokovaný návrh novej koncepcie výchovy v detských domovoch.

Vychádzal z toho, že typ detského domova by mal maximálne nahrádzať chýbajúcu rodinu aj celý spôsob výchovy a organizácia výchovného procesu sa má čo najviac priblížiť systému v prirodzenej rodine. (Chovanec, 1985)

Z histórie detského domova sa dozvieme, že Detské Mestečko bolo vo svojom vnútornom poriadku Detského mestečka charakterizované ako osobitný detský domov, ktorý zabezpečoval nepretržitú prevádzku ústavnej výchovy pre deti dlhodobo, alebo odkázané na štátnu formu náhradnej rodinnej starostlivosti. Súčasťou detského mestečka je: detský domov rodinného typu, materská škola, základná škola, školská jedáleň, zdravotné stredisko, ktoré slúži ako obvodné, psychologické a špeciálno-pedagogické oddelenie, hospodársko-správny úsek a technický úsek. Celková kapacita detí v detskom mestečku bola 204 detí. Ale projektované bolo, že na 17 rodinných buniek 15 detí do každej rodinnej bunky.

Základnou organizačnou jednotkou v Detskom mestečku bola rodinná bunka, v ktorej žili deti spolu so svojimi náhradnými rodičmi. V roku 1973 bolo otvorených prvých 8 rodinných buniek, o rok neskôr sa otvorilo ďalších 8 rodinných buniek, ktoré boli prispôbené prijať 12 štátnych detí. Manželské dvojice boli vybrané konkurzným riadením, kde sa sledovala ich osobnosť, cit pre prácu s deťmi a hlavne to najdôležitejšie „umenie“ ovládať sa. V tomto zariadení bolo 17 rodinných buniek, kde pracovalo 34 vychovávateľov – 17 manželských dvojíc, z ktorých aspoň jeden musel mať pedagogické vzdelanie.

Deti do jednotlivých výchovných skupín rodinných buniek boli, vybrané na základe diagnostiky a sociálnej štruktúry. Sledovalo sa, aby v každej skupine boli aj deti predškolského veku, deti ako súrodenci, ale aj deti bez súrodencov a deti rómskej populácie. Zároveň sa prihliadalo na primerané zastúpenie podľa pohlavia, aj mentálnej úrovne a sociálno-emocionálne zloženie osobnosti detí vzhľadom na psycho-diagnostické výsledky vychovávateľov. (Chovanec, 1985)

Poslaním podľa Chovanca (1985) má Detské mestečko poskytnúť deťom, hlavne sirotám a súrodencom trvale odkázaným na starostlivosť štátu, komplexnú výchovnú, vzdelávaciu, zdravotno-sociálnu starostlivosť, zabezpečovanú činnosť detského domova rodinného typu. Hlavným poslaním detského domova vždy bolo, vytvoriť optimálne podmienky pre všestranný rozvoj zverených detí, pripraviť ich na samostatný život v spoločnosti a na založenie si svojej vlastnej rodiny. *„Rodinná bunka má predovšetkým zabezpečiť zdravú náhradnú rodinnú atmosféru každému dieťaťu a mladistvému až do jeho osamostatnia.“* (Chovanec, 1985, s. 75)

Súčasnosť dnes v Detskom mestečku je už úplne iná a detský domov si prešiel veľkou zmenou. Z osobnej návštevy a rozhovoru s vedúcou výchovy, ktorá pracuje deväť rokov v detskom domove a s pánom vychovávateľom, ktorý pracuje v detskom

domove už 21 rokov, mi boli poskytnuté informácie o tom ako dnes detský domov Detské Mestečko funguje po transformácii, ktorou prešlo v roku 2005.

Dnes je v detskom domove 133 detí (stav k 6.12.2012.) Po reorganizácii a úprave systému rodinných buniek boli vytvorené výchovné skupiny, ktoré sa kádrom upravili, tak že v každej výchovnej pracujú 4 pedagogicko-výchovný vychovávatelia, u ktorých je podmienka mať pedagogické vzdelanie a špeciálnu pedagogiku pre špeciálne výchovne skupiny. Okrem toho, že zabezpečujú výchovno-pedagogickú činnosť, majú vo výchovnej skupine ešte rozdelené kompetencie so špecializáciou na zabezpečovanie určitého druhu činnosti. Títo 4 pedagogicko-výchovní pracovníci majú mesačný plán rozpis pracovnej doby, kde zabezpečujú komplexnú pedagogicko-výchovnú činnosť a prípravu na vyučovanie. Tieto výchovné skupiny, ktorých je 7, sú rozdelené nasledovne: špecializované skupiny – tam sú deti s duševnou poruchou, diagnostická výchovná skupina, ďalej sú 2 skupiny mladých dospelých, jedna je profesionálna rodina. V detskom domove je spolu 50 vychovávateľov.

O každom dieťati sa vedie pedagogická dokumentácia, píše sa výchovné plány, mesačné a ročné. Píše sa výchovný plán práce s dieťaťom a vyhodnocuje sa plnenie cieľa každý mesiac. Každý mesiac bývajú porady, kde je prítomný pedagóg aj psychológ, kde sa rozoberajú aktuálne veci týkajúce sa detí.

Pedagogicko-výchovní pracovníci sú v rámci svojej činnosti v pravidelnom kontakte s učiteľmi a majstrami v školách. Je to forma osobného, alebo telefonického kontaktu a účasť na rodičovských združeniach. Zároveň pomáhajú deťom pri príprave na vyučovanie, pri riešení osobných problémov, nákup ošatenia. Problémy detí sú pravidelne prejednávané na týždenných komunitách, kde sa zhodnotí činnosť za celý týždeň, zverejnia sa riešenia na ďalšie obdobie a zároveň sa majú deti možnosť vyjadriť sa k jednotlivým problémom a navrhnúť svoje pripomienky. V prípade zvyknutého problému sú stretnutia aj mimo tejto pravidelnej komunity. O závažných rozhodnutiach sa vedie evidencia – problémy treba riešiť.

3.3 Detský domov - Veľký Meder

Na základe osobnej návštevy v detskom domove mi boli od vedúcej výchovy poskytnuté nasledovné informácie. Detský domov vznikol v roku 1990 pod názvom Polárka, ale od roku 2010 sa tento detský domov zlúčil s detským domovom Nezábudka v Dunajskej Strede. Tento detský domov je vysunutým pracoviskom a v januári v roku 2005 prešiel transformáciou, pred tým bol klasickým detským domovom.

Prešiel na 4 samostatné výchovné skupiny. Výchovnú skupinu tvoria 3 vychovávatelia denní vychovávatelia + 2 nočné vychovávateľky, tak sú všetky skupiny usporiadané. V týchto skupinách sa pracuje od 10h-20h a 11h-20h v týždni po-pia, 20h-8h - nočná, 8h-11h sú deti v škole a víkendy so-ne od 8h-20h.(12h služba). Tiež sa aj v tomto detskom domove, píšú mesačné a ročné individuálne plány o deťoch.

Deti sú rozdelené nasledovne 1. výchovná skupina 10 detí sú to malé deti, nie sú v detskom domove sú v profesionálnej rodine do 6 rokov a vrátiť sa do detského domova môžu a od 6 rokov sú v detskom domove. Deti v detskom domove môžu ostať do 27-roka života, financuje sa im štúdiom na vysokej škole - internát, cestovné. V detskom domove deti dostávajú aj vreckové, jeho výška podľa veku dieťaťa je určená a stanovená v zákone o rodine č. 305/2005 Z. z.

A ďalšou skupinou je 6 súrodencov. Podľa vychovávateľa, ktorý má túto súrodeneckú skupinu deti na starosti a ktorý je v detskom domove už od 1.3.1993, si myslí, že dnes deti v detskom domove majú skoro všetko, dnes sú už deti úplne iné a deťom chýba výchova. V jeho skupine má každé dieťa „knihu života“ sem dieťaťa, keď je malé, dávajú vychovávatelia, jeho fotky, prvé kresby a potom si už dieťa dáva samo svoje veci ktoré tam chcem mať, je to veľmi pekné a každá tá kniha je iná a zaujímavá, sem si deti dávajú naozaj to čo im je veľmi blízke.

Ďalšie informácie mi pri osobnom pohovore sprostredkovala pani vychovávateľka, ktorá v detskom domove pracuje už 15 rokov. Je to pani vychovávateľka, ktorá výchove sa rozumie a snaží sa, aby mali deti všetko rovnako sladkosti, tak ako ich dostane 7-ročné dieťa tak aj 20-ročné. V tejto výchovnej skupine je 8 detí od vekovej hranice 7-rokov do 20-tich rokov. Tvorí ju jedna súrodenecká dvojica a jedna súrodenecká trojica. Okrem toho, že je denná vychovávateľka, má aj funkciu koordinátorky, čo znamená, dohliadať a mať zodpovednosť za svoju výchovnú skupinu, čo sa týka rozdelenia pracovných činností, veľké upratovanie býva cez víkend. Táto pani vychovávateľka, si myslí, že v klasickom type detského domova deti nemuseli nič robiť, ale teraz v rodinnom sa deti musia tiež aktívnejšie zapájať. Sú rozdelené služby, kto má na starosti kuchynku, obývačku – deti si v jej skupine upratujú samé. Obed sa nevarí len výnimočne, keď napr. dieťa je choré, lebo inak sa deti naobedujú v školskej družine. Len olovrant a večera sa chystá. Vychovávateľka musí nakúpiť, podľa stravnej normy, ktorá je stanovená vyhláškou č. 643/2008 doplnenie zákona č. 305/2005 Z. z. na každý deň, ktorá je podľa veku dieťaťa. Deti mávajú aj povinne krúžky, ako záujmovú činnosť a to sú: zumba, výtvarný, ľudové tance. Ďalej

deti chodievajú cez letné prázdniny na 1-2 týždne do letných táborov, alebo na termálne kúpalisko.

Tretiu skupinu tvoria mladý dospelý a tam sú 4 ľudia a to sú 2 dievčatá čo navštevujú strednú školu a 2 dievčatá, ktoré študujú na vysokej škole. Sú samostatné.

Poslednou skupinou sú deti od veku od 10-18 rokov a je ich v skupine 8 len chlapci. Týchto chlapcov má zverených do výchovy, mladá pani vychovávateľka, ktorá 8 rokov v detskom domove pracuje ako denná vychovávateľka, sama je toho názoru, že v internátnom type detského domova všetko bolo. Deti nevedeli čo je to umyť si riad. Veľa času napríklad zaberá príprava jedla, čiže varenie, večera musí byť. Veľa času napríklad zaberá príprava jedla, čiže varenie, stráca sa možnosť individuálnejšej práce s deťmi.

Aj v tomto detskom domove je profesionálna rodina, je to samostatný rodinný dom, ktorý volajú „zelený dom“ kde sú profesionálni rodičia zamestnancami detského domova, ale samostatne hospodária a starajú sa o deti, ktoré sú im zverené.

4 POPIS PRIESKUMU

V tejto bakalárskej práci bol prieskum uskutočnený metódou dotazníka, v ktorom budeme chcieť zistiť ako zmena systému – transformácia náhradnej starostlivosti ovplyvnila prácu vychovávateľov s deťmi v detskom domove. Dotazník patrí k špecifickým metódam na získavanie spätnej väzby od účastníkov. Základnou podmienkou účelového koncipovania dotazníka je presná formulácia cieľa a úloha dotazníka vo vzťahu k zvolenému problému.

Daný prieskum bol uskutočnený v niektorých detských domovoch osobnou návštevou na Slovensku, ale časť dotazníkov bola poslaná poštou spolu so žiadosťou do detských domovov o vyplnenie daných dotazníkov, z dôvodu veľkej vzdialenosti aj korešpondenčnou formou, pretože nás v tejto práci zaujíma zmena systému vo všetkých detských domovoch na Slovensku.

4.1 Cieľ a hypotézy prieskumu

Cieľom prieskumu mojej bakalárskej práce je poukázať na zmenu systému – transformáciou v detských domovoch, ktorou od roku 2000 postupne prešli. Chcem poukázať nato, ako zmena ovplyvnila výchovno-pedagogickú činnosť vychovávateľov pri práci s deťmi, či je dostatok času venovať sa deťom, tak akoby chceli. Ale zároveň poukázať na klady a limity, ktoré zmena spôsobila. Hlavná myšlienka skúmaného problému je položená nasledujúca otázka: *„Ako zmena systému – transformácia ovplyvnila prácu vychovávateľov s deťmi?“*

4.2 Charakteristika respondentov

Osobne som odovzdala spolu v 2 detských domovoch 70 dotazníkov (Detské Mestečko 50 ks a 20 ks Veľký Meder) a poštou do rôznych detských domovov na Slovensku 110 dotazníkov: DeD Valašská, DeD Dunajská Streda, DeD Rimavská Sobota, DeD Hnúšťa, DeD Ružomberok, DeD Dolný Kubín, DeD Medzilaborce, DeD Svidník.

Zo 180 celkového počtu odovzdaných a poslaných dotazníkov sa nám vrátilo vyplnených 160 dotazníkov, čo tvorí 89%. Aj keď návratnosť dotazníkov býva často veľmi nízka. Vrátené dotazníky boli správne vyplnené a mohli nám poslúžiť na ich

celkové vyhodnotenie. Z dotazníka sme použili otázky na spracovanie dát, ktoré určovali charakteristiku prieskumnej vzorky a nám slúžili otázky č. 1,2,3,4,5,6,7,8 a 9.

Prieskumnú vzorku tvorili len vychovávatelia z detských domovov, z celkového počtu 160 ľudí sa jednalo o 38 mužov a 122 žien.

Tab.1: **Respondenti : počet mužov a žien a ich vek**

Počet respondentov	Pohlavie		Vek			
	muž	žena	18-30	31-43	44-56	57-viac
160	38	122	17	53	55	35
100%	23,8%	76,2%	10,6%	33,1%	34,4%	21,9%

V otázke zistenia stavu respondentov, sa nám potvrdilo, že v ded pracuje viac žien, ako mužov čo tvorí 76,2%. Mužov, ktorých je len 23,8% čo má za následok platové ohodnotenie mužov, ktorý sú zároveň vo výchove potrebný, ale nie sú zato primerane ohodnotený. Veková hranica je najviac zastúpená 55 respondentov vo veku od 44 – 56 roční čo tvorí 34,4% a za nimi nasledujú 53 respondenti od 31 – 43 roční čo je 33,1% a potom sú od 57-viac v zastúpení 21,9% a najmenej je zastúpená kategória respondentov od 18 – 30 roční, čo môžu tvoriť vzdelávajúci sa ľudia.

Tab. 2: **Dosiahnuté vzdelanie**

Počet respondentov	Stredoškolské ped. Minimum	Vysoká škola I.stupeň	Vysoká škola II.stupeň	Iné vzdelanie nepedagogické
160	17	53	55	35
100%	10,6%	33,1%	34,4%	21,9%

Vo vzťahu ku vzdelaniu môžeme konštatovať, že vo výchove prevláda najvyšší stupeň vzdelania, to znamená lepšiu pripravenosť po odbornej stránke a druhí najvyšší

dosiahnutý vysokoškolský stupeň vzdelanie je I. stupňa a za ním nasleduje stredoškolské vzdelanie nepedagogického smeru a najmenej ostalo stredoškolsky vzdelaných ľudí s pedagogickým zameraním, čo znamená, že o pedagogické vzdelanie na strednej škole nie je až taký záujem.

Tab. 3: **Prax respondentov v DeD, alebo inom zariadení**

Počet respondentov	1-5 r	6-10 r	11-15 r	16-20 r	21- a viac
160	43	31	21	18	47
100%	27,0%	18,5%	12,0%	11,3%	31,2%

Z daného zistenia vyplýva, že sa tesne prelínajú kategórie tých, ktorí v detských domovoch málo pracujú a tých, ktorí už majú dlhoročné skúsenosti s prácou s deťmi, ale najviac predsa prevládajú tí, ktorí majú dlhoročnú prax, ktorí svoj život obetovali deťom a zobrali to ako svoje poslanie.

Tab. 4: **Individuálna práca s deťmi**

Počet respondentov	učenie a vzdelanie	športové aktivity	individuálne aktivity	všetky aktivity dohromady
160	36	5	29	89
100%	22,6%	3,1%	18,2%	56,1%

Pri otázke, aká je individuálna práca s deťmi, odpovedalo 89 respondentov - 56,10%, že deťom sa venujú pri všetkých aktivitách dohromady, ďalšia odpoveď je 36 respondentov učenie a vzdelanie, čo tvorí 22,6% a potom nasleduje 29 respondentov čo je 18,2% pri individuálnych aktivitách a iba 5 respondentí dali možnosť pri športových aktivitách 3,1%. Z čoho vyplýva, že deťom sa menej venuje v individuálnych aktivitách.

Tab. 5: **Čo najviac deti potrebujú**

Počet respondentov	rodičovskú lásku, rodinné prostredie	individuálny prístup	možnosť spoznať svet vonku	nič, deti majú všetko	Iné
160	110	29	10	9	2
100%	69,3%	18,2%	6,3%	5,0%	1,2%

Podľa uvedených odpovedí v tabuľke č. 5 môžeme usúdiť, že deťom okrem poskytnutia náhradnej starostlivosti najviac chýba rodičovská láska, biologický rodičia a možnosť vyrastať v rodinnom prostredí, čo tvorí 69,3% z celkového počtu respondentov. Ďalšie, čo deťom podľa vychovávateľov chýba, je individuálny prístup, čo tvorí 18,2%, ale ten je už iný ako bol kedysi. Zaujímavé je aj to, aby deti mohli spoznať svet vonku čo označilo 6,3%, minimu len 5% označilo to, že deti majú všetko a nič nepotrebujú a 2 respondenti, že deťom chýba „pocit istoty“ a starším deťom „sloboda“.

Tab. 6: **V čom najviac spočíva príprava – vedenie vychovávateľa na osamostatnenie detí**

Počet respondentov	zodpovednosť	hodnoty	k tomu, aby raz bolo samostatné	všetky možnosti dohromady	iné
160	23	20	18	99	0
100%	14,6%	12,6%	10,4%	62,4%	0,0%

Pripravenosť dieťaťa do života zo strany vychovávateľa, jeho vedenie je myslené hlavne zo stránky všetkých možností ako je zodpovednosť, hodnoty, aby raz mohlo byť dieťa samostatné, nato nám odpovedalo až 99 respondentov čo je 62,4% z celkového počtu. Ďalej vychovávatelia uvádzajú, že dôležitá je zodpovednosť čo uviedlo 23 respondentov, čo je 14,6% a aby si raz deti vedeli vážiť druhých ľudí, svoje šťastie, zdravie, čiže hodnoty a to uviedlo 20 respondentov, čo tvorí 12,6% a aby raz

dieťa bolo samostatné nám uviedlo 18 respondentov, čo je 10,4% a možnosť iné neuviedol ani jeden respondent.

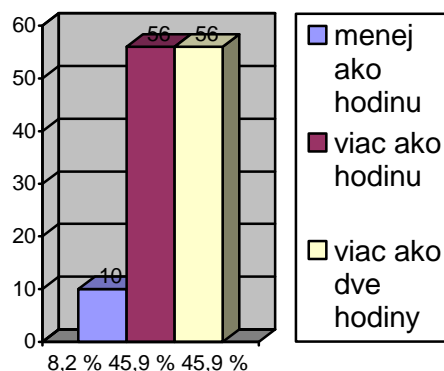
Tab. 7: **Koľko času zaberá vychovávateľom varenie pre deti**

Počet respondentov	menej ako hodinu	viac ako hodinu	viac ako dve hodiny
160	21	65	74
100%	13,2%	40,2%	46,6%

Ďalšou otázkou v dotazníku bolo: „Koľko času Vám zaberie varenie?“ Z vrátených 160 dotazníkov sme zistili, že odpovedali všetci opýtaní. 21 respondentov, čiže 13,2% opýtaných odpovedalo, že varenie im nezaberie ani hodinu z pracovného času skoro polovica respondentov, 46,6% vychovávateľov nám potvrdilo, že táto činnosť trvá viac, ako dve hodiny. Tento údaj sa najviac priblíži aj norme v klasickej rodine. Zvyšných 65 respondentov trávi varením ako dve hodiny.

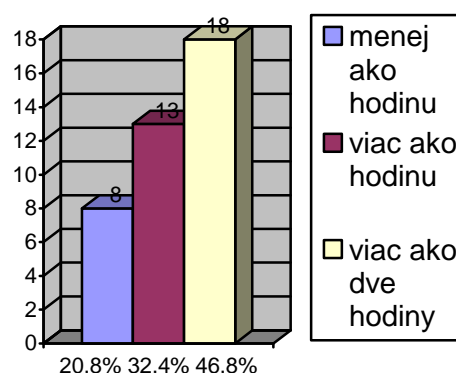
Graf č. 1

Varenie pre deti z pohľadu ženy

Graf č. 2

Varenie pre deti z pohľadu muža

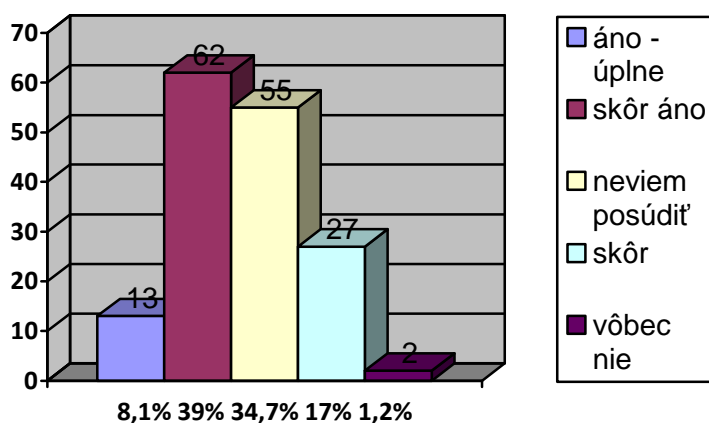
Varenie v DeD sa dá analyzovať, nielen z hľadiska kvantity, ale aj z hľadiska pohlavia osoby, ktorá jedlo pripravuje. 10 vychovávateľiek trávi v kuchyni menej ako hodinu, zvyšná časť žien sa dá rozdeliť do dvoch skupín 56 respondentov trávi varením menej ako dve hodiny, ďalšia polovica, viac ako dve hodiny. Čo sa týka mužov v kuchyni o odpovedajúcich pracuje pri sporáku, menej ako hodinu. Príprava stravy 13

mužom zaberie viac ako hodinu a 18 odpovedajúcich v kuchyni odpracuje viac, ako dve hodiny.

Tab. 8: **Príprava na osamostatnenie sa detí – je dostatočná**

Počet respondentov	áno úplne	skôr áno	neviem posúdiť	skôr nie	Vôbec nie
160	13	62	55	27	2
100%	8,1%	39,0%	34,7%	17,0%	1,2%

Graf. č. 3 Príprava na osamostatnenie sa detí.

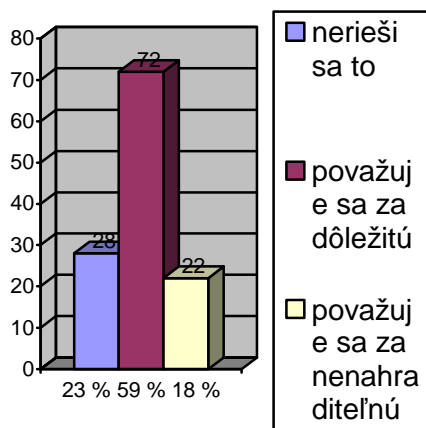

Z uvedeného hľadiska môžeme konštatovať, že podľa 62 respondentov, čo tvorí 39% z celkového počtu respondentov si myslí, že príprava detí na osamostatnenie je odpoveď „skôr áno“ že tá príprava je dostatočná, ale len o niečo menej 55 respondentov odpovedalo, čo je 34,7%, že nevedia posúdiť, to znamená, že nie je dostatočne potvrdené to, že by boli deti naozaj dostatočne pripravené na osamostatnenie a začlenenie sa do života, takže aj tak otázka nám nepotvrďuje, že deti sú dostatočne pripravené.

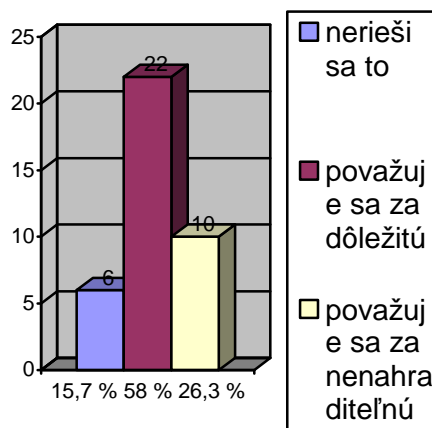
Tab. 9: Rola muža a ženy vo výchove – ako je vnímaná

Rola muža			
Počet respondentov	Nerieši sa to	Považuje za dôležitú	Považuje sa nenahraditeľnú
160	33	90	25
100%	27,0%	56,7%	16,3%
Rola ženy			
Počet respondentov	Nerieši sa to	Považuje sa za dôležitú	Považuje sa za nenahraditeľnú
160	28	80	52
100%	17,6%	50,4%	32,0%

Graf č. 4 Rola muža z pohľadu ženy

Graf č. 5 Rola muža z pohľadu muža

Ďalšia otázka v dotazníku sa týkala postavenia – role, muža a ženy vo výchove zo všeobecného pohľadu všetkých respondentov. Zistilo sa, že nie je rovnocenná ani jedna, pretože, teraz je vo výchove málo mužov. Veľa respondentov 90, čo tvorí 56,7% nám označilo, že rola muža sa považuje za dôležitú a len 25 respondentov, čo je 16,30%, označilo možnosť, že rola muža je nenahraditeľná. A k tomu nám ešte 33 respondentov, čo je 27% označilo, že to sa rola muža a ženy vo výchove nerieši.

Z toho vyplýva, že rola muža sa považuje vo výchove za dôležitú, ale nie nenahraditeľnú. O to zaujímavejšia je druhá časť odpovedí, čo sa týka roly ženy vo výchove, 80 respondentov, 50,4% nám označilo, že rola ženy, sa považuje za dôležitú, ale rozdiel medzi nenahraditeľnosťou muža a ženy je predsa len jeden rozdiel, pretože 52 respondentov označilo, čo je 32%, že rola ženy vo výchove sa považuje za nenahraditeľnú, a 28 respondentov, 17,6%, že rolu ženy vo výchove vôbec nerieši. To znamená, žena, má a vždy bude mať svoje, veľmi dôležité miesto vo výchove.

Tab. 10: **Je zmena systému pre deti správna**

Počet respondentov	Áno úplne	skôr áno	neviem posúdiť	Skôr nie	vôbec nie
160	14	59	46	29	2
100%	9,3%	39,3%	30,7%	19,4%	1,3%

Z danej tabuľky, ktorá nás zaujímala najviac vyplýva, že z pohľadu vychovávateľov, je zmena systému – transformácia to správne pre deti? Odpoveďou na otázku či zmena systému je pre deti správna si 59 respondentov - 39,3% z celkového počtu myslí, že „skôr áno“, a na druhej strane 46 respondentov - 30,7% potvrdilo, že „nevie posúdiť“ takže to nie je také jednoznačné a nemôžeme na 100% potvrdiť, že naozaj zmena pre deti je správna. Aj 29 respondentov čo je 19,4%, čo potvrdilo, že si myslia „skôr nie“. Je to skôr na rozhraní skôr áno a neviem posúdiť. K tomu 14 respondentov - 9,3%, označilo možnosť „áno - úplne“ Sám čas ukáže ako táto zmena systému ovplyvní úplne všetko, pretože zmenou prešli detské domovy len pred pár rokmi.

Posledná otázka v dotazníku bola otvorená a respondenti mohli odpovedať svojimi myšlienkami. Zo 160 respondentov mi ju vyplnilo 145 - 96,6%, čo je možné považovať za malý úspech, pretože často krát sa respondentom už posledné otázky v dotazníkoch nechcú vypisovať. Na konci je vypracovaná ešte jedna prieskumná časť zo strany bývalých vychovávateľov, ktorí v DeD - Detské mestečko pracovali.

Odpovede boli rôzne, niektoré sa opakovali a preto vyberáme tie najdôležitejšie a najčastejšie vyplnené.

Daná otázka znela:

” Keby ste mali možnosť, niečo zmeniť v detských domovoch, čo by to bolo?”

A odpovede boli nasledovné:

Vychovávateľ č. 1: podľa mňa na výchovu detí je najlepší v detských domovoch rodinný systém.

Vychovávateľ č. 2: individuálna práca s deťmi – veľmi to potrebujú.

Vychovávateľ č. 3: mohlo by byť menej administratívy, aby sme sa viac mohli venovať deťom.

Vychovávateľ č. 4: vychovávateľ by mohol mať viac kompetencií pri práci s deťmi.

Vychovávateľ č. 5: materiálne zabezpečenie pre deti – peniaze na ošatenie.

Vychovávateľ č. 6: možnosť dobrovoľníkov – riešiť deti s ktorými sú problémy.

Vychovávateľ č. 7: vo výchove by mal byť aj muž.

Vychovávateľ č. 8: náhradné rodiny často vracajú deti naspäť.

Vychovávateľ č. 9: odbúrať varenie, pranie – väčšia možnosť sa venovať deťom.

Vychovávateľ č. 10: zabezpečenie viac vychovávateľov na 1 výchovnú skupinu.

Vychovávateľ č. 11: viac súkromia deťom a ich samostatnosť.

Vychovávateľ č. 12: lepšie platové podmienky – byť ohodnotený.

Vychovávateľ č. 13: nedávať deťom vreckové, pretože si hodnotu peňazí nevážia.

Vychovávateľ č. 14: viac spolupráce s biologickou rodinou.

Vychovávateľ č. 15: zrušenie ústavnej starostlivosti.

Vychovávateľ č. 16: vrátiť klasický detský domov.

Vychovávateľ č. 17: zrušenie rodinného typu detského domova.

Vychovávateľ č. 18: zvýšiť stravné jednotky pre deti.

Vychovávateľ č. 19: aby mali deti prístup ku vzdelávaniu.

Vychovávateľ č. 20: zrušiť detské domovy.

Vychovávateľ č. 21: problematické deti nemajú v detskom domove čo robiť.

Vychovávateľ č. 22: profesionálna rodina + náhradná starostlivosť.

Vychovávateľ č.23: deti, aby vedeli hospodáriť s peniazmi, aby mohli aj spoznať svet vonku.

Vychovávateľ č. 24: krúžková činnosť chýba, aj športovanie.

Vychovávateľ č. 25: zelená zákonom o rodine.

Vychovávateľ č. 26: Nemiešať postihnuté deti s normálnymi deťmi v ded, tie patria do špeciálnych zariadení.

Vychovávateľ č. 27: žiadna zmena nemusí byť.

Vychovávateľ č. 28: posilnenie terénnej práce.

Posledná prieskumná časť z dotazníka bola, spracovaná na základe odpovedí respondentov – vychovávateľov, ktorí už z Detského Mestečka odišli a nepracujú tam. Z ôsmich manželských dvojíc (16 vychovávateľov) mi odpovedalo nasledovne:

Odpovede ženy – bývalé vychovávateľky :

Vychovávateľka č.1: menšie výchovné skupiny, ekonomická samostatnosť, manželské páry vo výchove.

Vychovávateľka č. 2: Vrátiť manželské páry do rodinných buniek, ako to bolo v detskom mestečku v Trenčíne v Zlatovciach.

Vychovávateľka č. 3: zrušiť detské domovy, vytvoriť záchrane siete na 1-3 mesiace a umiestniť deti do rodín.

Vychovávateľka č. 4: dať deťom rodinné zázemie, pocit, že niekam patria a má ich niekto rád, že má dieťa svoj domov, dať im rodinu, nie inštitúciu.

Vychovávateľka č. 5: Aby ľudia, ktorí majú možnosť vychovávať dieťa, boli dobrí, ľudskí a dieťaťu dali veľa lásky.

Vychovávateľka č. 7: Vrátiť systém rodinnej výchovy t.j. manželský pár, alebo profesionálna rodina.

Vychovávateľka č. 8: Striedanie množstva vychovávateľov (za mesiac aj 25 ľudí) v jednej výchovnej skupine, čo znamená nemožnosť väzby detí. Povrchnosť práce, nejednotnosť cieľov výchovy.

Odpovede muži – bývalí vychovávatelia:

Vychovávateľ č. 9: vrátiť manželské páry do výchovy, učiť deti viac samostatnosti, aby sa o seba vedeli postarali, deťom dávať vreckové podľa zásluh.

Vychovávateľ č. 10: Detské domovy celkom zrušiť. Všetky deti by mali vyrastať v profesionálnych náhradných rodinách, pestúnskej starostlivosti a adopcie.

Vychovávateľ č. 11: Som len za rodinnú výchovu – ale na profesionálnej úrovni, to znamená, že náhradní rodičia by mali byť učiteľia resp. vychovávatelia, mali by mať dobre fungujúcu vlastnú rodinu a najmä viac detí, ktoré im v ich výchovnej práci veľmi pomôžu – sú nenahraditeľné.

Vychovávateľ č. 12: Detské domovy by nemali vôbec existovať, každé dieťa potrebuje vyrastať v rodine.

Vychovávateľ č. 13: Myslím si, že najlepším riešením sú detské domovy rodinného typu, resp. profesionálni vychovávateľia s menšou výchovnou skupinou, za dôležité považujem, aby sa pri deťoch vychovávateľia nestriedali!

Vychovávateľ č. 14: Vrátiť manželské páry do výchovy tak, ako to bolo kedysi, deti majú vyrastať v rodine.

Vychovávateľ č. 15: Nesprávny pohľad na ich likvidáciu, náhradná výchova nerieši problém starostlivosti pre staršie deti nad 6 rokov.

Vychovávateľ č. 16: Aby každé dieťa vyrastalo v rodine, aby boli vychovávané manželskou dvojicou a nie 3-4 vychovávateľmi, ako sa realizuje v mnohých domovoch. Veľká škoda, že filozofia Detského Mestečka sa znevážila a potlačila. Idea profesionálnej náhradnej rodiny tu fungovala od roku 1973 až do roku 1999. Dôraz klásť na vysokoodborný výber vychovávateľov – profesionálnych rodičov, nakoľko sa jedná o skupinu sociálne a citovo poruchových detí. Len vtedy bude zmena systému správna, ak všetky domovy budú pretransformované na profesionálne náhradné rodiny.

4.3 Metódy zberu údajov

Pre účely sociologického prieskumu existujú rôzne výskumné metódy. Pre veľké množstvo výhod výskumu, sme si nakoniec vybrali formu výskum - dotazník, v ktorom sme chceli zistiť, to čo sme si zvolili v názve tejto bakalárskej práce.

Dotazník patrí k špecifickým metódam na získavanie spätnej väzby od účastníkov. Každý dotazník má svoje plusy a mínusy, rýchlo ním získame veľa údajov.

Daná štruktúra dotazníka bola dodržiavaná podľa zaužívaných štandardov ako má byť. Záhlavie bude obsahovať názov dotazníka, meno autora. Úvod sme dali veľmi krátky, prehľadný a hlavne výstižný, boli v ňom zdôraznené tie najdôležitejšie aspekty daného prieskumu. Naša štruktúra dotazníka pozostávala z 8 otázok, ktoré definovali problematiku prieskumu a 1 otázka bola otvorená, kde si mohli respondenti vyjadriť svoj vlastný názor.

4.4 Zhrnutie a odporúčenie

Z dotazníkov, ktoré nám respondenti – vychovávatelia vyplnili, sme zistili, že zmena systému – transformácia, vychovávateľov s deťmi ich prácu naozaj veľmi ovplyvnila a to hlavne pri individuálnej práci s deťmi. Zároveň ma zmena systému, ktorá teraz v detských domovoch prekvapila, pretože už fungujú úplne inak ako to bolo kedysi.

Z toho vyplýva, že deti sa viac učia bežným prácam, ktoré robia aj deti v normálnych rodinách. Kedysi deti veľa vecí nevedeli, dnes už vedia oveľa viac aj v tom, že ich pripravenosť do života, je veľmi dobrá. Len problémom pre deti, ktoré detský domov raz navždy opustia, je to či si deti budú vedieť dokázať vážiť si bývanie a udržať si prácu. A najväčším problémom, na ktoré respondenti ukázali sú, že v detskom domove je veľa administratívy a príprava jedla pre deti, tým sa stráca čas sa individuálnejšie sa deťom venovať.

Je dôležité sa zamyslieť aj nad tým aká je skutočná úloha a funkcia vychovávateľa vo výchove. Čím má vychovávateľ skutočne byť? Mal by sa dostatočne venovať individuálnej práci s deťmi, pretože to dieťa v detskom domove potrebuje a vyžaduje si veľa pozornosti, z hľadiska toho, že stratilo svojich rodičov. Preto naše odporúčenie pre prax je také, že odbúrať varenie pre deti tým, že by mali byť v detskom domove v každej výchovnej skupine boli zamestnaný kuchári, alebo kuchárky a deťom by varili, tým by ostávalo vychovávateľom viac času na individuálnu výchovno-pedagogickú činnosť.

Jedna vec sú plány výchovno-vzdelávacej činnosti, ktoré musia vychovávatelia vyplňovať a vypisovať, druhá vec je práca s deťmi v detskom domove. Dnes v detských domovoch sa viac plní funkcia administratívna ako výchovná. Aj transformácia detských domovov na Slovensku je po materiálnej stránke dobrá, ale tá výchovná tam chýba najviac.

Niektorí respondenti by uvítali personálne posilnenie, ale to nie je pre deti dobré, pretože už teraz tým, že sa im vychovávatelia striedajú, ich citové putá sú už ucelené by sa mohli opäť vážne narušiť. Chceme svojím spôsobom, aby každé dieťa malo rodinu, musíme nový systém náhradnej starostlivosti, ktorým je profesionálna rodina, kde sa o deti stará manželská dvojica ponechať a podporovať ho v dobrom duchu, že je to pre deti to najlepšie v dnešnej dobe. Respondenti boli o výsledkoch prieskumu informovaní.

ZÁVER

Cieľom bakalárskej práce bolo zistiť ako zmena systému – transformácia v detských domovoch zmenila pedagogicko-výchovnú činnosť vychovávateľov pri práci s deťmi. Z uskutočneného prieskumu formou anonymných dotazníkov bolo zistené, že individuálna práca s deťmi bola ovplyvnená tým, že vychovávateľ má viac povinností ako mal kedysi a tým sa stráca individuálnejší prístup k deťom. Z vlastnej skúsenosti môžem potvrdiť a je to môj názor, že systém, kde vo výchove sú manželské dvojice, ktorý kedysi bol v detskom domove v Detskom Mestečku v Trenčíne, bol pre deti to najlepšie čo mohlo byť, pretože to bola pre nás rodina náš skutočný „domov“.

Myslím si, detský domov, v ktorom som vyrastala mi dal viac ako moja rodina a dnes deti nevedia toľko čo som sa ja aj ostatné deti mali možnosť naučiť. Naša generácia detí, ktoré sme tam vyrastali od roku 1973 – 2000, sme získali ako deti veľmi veľa a boli sme do života takmer pripravený. Čo sme sa nestihli naučiť, nás naučil život sám. Viem, aké to je s pocitom neistoty vstávať aj s tým istým pocitom zaspávať. Preto, si všetko, čo v živote mám vážim a deťom, ktoré vyrastali v detskom domove, alebo sú, chcem odkázať len toto, že nech sa nikdy nehanbia zato, kde vyrastali, pretože to pre ne je a bolo to najlepšie čo sa im mohlo stať.

Každá doba je iná a prináša nové veci, ktorým sa museli aj detské domovy prispôbiť. Dnes už deti, ktoré v minulosti vyrastali v detských domovoch, majú samé problém byť rodičmi. Nedokážu byť zodpovednejšie k svojom povinnostiam. Už asi nevrátim ten systém náhradnej rodinnej výchovy manželskými dvojicami, ktoré mal kedysi detský domov Detské Mestečko v Trenčíne – Zlatovciach. Preto, každé dieťa s nariadenou ústavnou výchovou, by malo mať možnosť vyrastať v profesionálnej rodine, aby mu daná rodina mohla dať plnohodnotné životné vzory, všetko to čo by ho mohlo dobre pripraviť na samostatný život.

Je dobré si uvedomiť a napriek tomu sme presvedčení, že veľká časť peňazí, ktorá bola investovaná do transformácie detských domovov, by bola užitočnejšia a lepšie využiteľná v terénnej práci s biologickou rodinou, aby sa deti do detských domovov nedostávali vôbec, lepšia podpora rôznych foriem náhradných rodín.

Klady a limity v zmene systému – transformácií, sú v tom, že aby každé dieťa, ktoré je umiestnené v detskom domove, malo možnosť vyrastať v profesionálnej rodine. Nech teda táto zmena je pre deti to najlepšie, čo sa týka ich výchovy a starostlivosti. To je to čo napreduje a ten sa pre takéto niečo rozhodne musí mať na zreteli, že je to nemá brať ako svoje zamestnanie, ale ako svoje poslanie.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

ZOZNAM POUŽITEJ SLOVENSKEJ LITERATÚRY A PRAMEŇOV

BAGDY, E. *Rodinná socializácia a poruchy osobnosti*. Bratislava : SNP. 1983. ISBN 67-010-83.

ĎURIŠ, L., GRÁC, J., ŠTEFANOVIČ, J., *Pedagogická psychológia*. Bratislava : JASPIS. 1991. ISBN 80-900477-6-9.

HAMAROVÁ, J., HOLKOVIČ, Ľ. *Výchova v rodine*. Bratislava : Smena, 1986. ISBN 73-068-86.

HARTMANOVÁ, K., *Súčasný stav profesionálnej rodiny na Slovensku ako formy ústavnej starostlivosti*. In: Profesionálna rodina : Zborník z vedeckej konferencie konanej v Partizánskom 24.2.2011. Trenčín. 2011. s.115-124.

HEJDIŠ, M., KOZOŇ, A., PAL'UN, M. a kol. *Profesionálna rodina*. Trenčín : SpoSolntE. 2011. ISBN 978-80-89533-03-9.

HUDECOVÁ, A., BELKOVÁ, V., *Náhradná rodinná starostlivosť – problémy a perspektívy*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela - Občianske združenie pedagóg. 2008. ISBN 978-80-80883-615-3.

CHOVANEC, V. *Výchova detí mimo vlastnej rodiny*. Bratislava : SNP. 1985. ISBN 67-399-85.

JEŠKOVÁ, A., *Adopcie – ako na to?* In: Famíliia kultúrno-spoločenský mesačník pre rodiny. Marec-Apríl 2011, s. 25, ISSN 1336-8184

Kolektív autorov. *Zborník príspevkov o skúsenostiach z náhradnej rodinnej výchovy pri príležitosti 25.výročia Detského mestečka v Trenčíne v Zlatovciach*. Trenčín : 1998. s.1-220.

KOVÁČOVÁ, A., *Rozvod nie je cesta, ale slepá ulica*. In: Famíliia kultúrno-spoločenský mesačník pre rodiny. s. 24, ISSN 1336-8184

MIKLOŠKO, J., *Náhradná starostlivosť*. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce Sv.Alžbety n.o., 2011. ISBN 978-80-89271-36-8

MIKLOŠKO, J., ŽARNAY Š., *Ohrozená rodina na Slovensku*. Bratislava: Spoločnosť priateľov detských domov – Úsmev jako dar. 2007. ISBN 978-80-969616-1-0.

ROZINAJOVÁ, H., *Výchova pre život v rodine*. Martin: Osveta. 1981. ISBN 70-074-81

ŠKOVIERA, A., *Desať dilem náhradnej výchovy*. 1. vyd. Bratislava: NOVÁ PRÁCA, spol. s.r.o, 2006. ISBN 80-88929-81-4.

ŠKOVIERA, A., *Náhradná výchova dieťaťa v rodine a inštitúciách*. 1. vyd. Bratislava: Metodické centrum mesta Bratislavy. 2002. ISBN 80-7164-330-0.

ŠKOVIERA, A. *Trendy náhradnej výchovy*. 1.vyd. Bratislava: Petrus. 2007. ISBN 978-80-89233-32-8.

ZRAKIČ, D., *Láska súdne rozdelená*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha. 2000. ISBN 80-7162-286-9.

ZOZNAM POUŽITEJ ZAHRANIČNEJ LITERATÚRY A PRAMEŇOV

ARCHEROVÁ, C. *Dítě v náhradní rodině*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-578-4.

KEREKEŠOVÁ, M., *Situace náhradní rodinné péče na Slovensku s důrazem na profesionální nahradní rodinnou péči*. In : *Dítě v systému náhradní rodinné péče*. Zborník príspevkov z konferencie 20.11. 2008, Brno. 2008, Združenie pestúnskych rodín, s.7-9.

Kolektív autorov. *Zborník príspevkov z konferencie,, Dítě v systému náhradní rodinné péče“ z dňa 20.11.2008*. Brno 2008. Združenie pestúnskych rodín. s 1-46.

MATĚJČEK, Z.,DYTRYCH. Z., *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. Praha: Grada. 1999. ISBN 80-7169-897-0

MATĚJČEK, Z. a kol. *Nahradní rodinná péče*. Praha: Portál. 1999. ISBN 80-7178-304-8

MATĚJČEK, Z., *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál. 1994. ISBN : 80-85282-83-6

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2008, ISBN 978-80-7367-416-8.

SOBOTKOVÁ, I., *Psychologie rodiny*. Praha: Portál. 2001. ISBN 80-7178-559-8

VOCILKA, M., *Detské domovy v České republice I. (teoretické východiská)*
Praha: Ministerstvo školství, mládeže a telovýchovy – odbor speciálního školství
a institucionální výchovy. 2000, s. 1-56.

Zoznam použitých internetových zdrojov

[http:// www.zbierka.sk](http://www.zbierka.sk) [2013-02-28]

[http:// www.zakonypreludi.sk](http://www.zakonypreludi.sk) [2012-12-18]

Zoznam ostatných zdrojov

Zákon č. 36/2005 Zb. o rodine a o zmene a o doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 305/2005 Zb. o sociálnej ochrane detí a o sociálnej kuratele
a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 245/2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene
a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 222/1996 Zb. o organizácií a miestnej štátnej správy a o zmene
a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 195/1998 Zb. o sociálnej pomoci.

Národná rada Slovenskej republiky Zákon č. 27/2009 – úplne znenie zákona č.
305/2005 Zb.

Vyhláška č. 643/2008 Zb. Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny
Slovenskej republiky.

OBRAZOVÁ PRÍLOHA

Obrázok 1 : Rodinná bunka – detský domov Detské Mestečko Trenčín

Zdroj: Interný archív DeD – Detské Mestečko Trenčín – Zlatovce

Obrázok č. 2 : Areál detského domova – Detské Mestečko

Zdroj: Interný archív DeD – Detské Mestečko Trenčín - Zlatovce

Obrázok 3: Detský domov VEĽKÝ MEDER – pohľad zvonku

Zdroj: Interný archív DeD – Veľký Meder

Obrázok 4: Vnútorné zariadenie v DeD – VEĽKÝ MEDER

Zdroj: Interný archív DeD – Veľký Meder

PRÍLOHY

PRÍLOHA A - Dotazník

DOTAZNÍK

Vážený respondent,

som študentkou 3. ročníka na Katedre andragogiky, študijný program - Špecializácia v pedagogike, odbor vzdelávanie dospelých na univerzite Jána Amosa Komenského v Prahe. Dovoľujem si Vás týmto požiadať o vyplnenie dotazníka na uskutočnenie prieskumu, ktorý je súčasťou mojej bakalárskej práce na tému, „Transformácia detských domovov na Slovensku – klady a limity“.

Vaše odpovede prosím zakrúžkovať. Dotazník je anonymný a údaje nebudú zneužit.

Lucia Rehanslová, študentka

Pohlavie

žena

muž

Aký je Váš vek?

a) 18 – 30 r

b) 31 – 43 r

c) 44 – 56

d) 57 a viac

Dosiahnuté vzdelanie

a) stredoškolské – pedagogické minimum

b) vysokoškolské I. stupňa (bakalárske)

c) vysokoškolské II. stupňa (magisterské, inžinierske)

d) iné vzdelanie (nepedagogické)

Dĺžka praxe v detskom domove alebo inom zariadení

a) 1 – 5 r

b) 6 -10 r

c) 11 – 15

d) 16 – 20

e) 21 a viac

Typ detského domova alebo zariadenia v akom pracujete (pracovali ste)?

a) Rodinný typ

b) Internátny typ

c) Klasický typ

d) Špeciálny typ

1. Individuálna práca s deťmi podľa Vás je najviac venovaná?

a) pri učení a vzdelávaní

b) pri športových aktivitách

c) pri individuálnych aktivitách

d) pri všetkých aktivitách dohromady

2. Čo podľa Vás deti najviac potrebujú a čo im chýba, okrem poskytnutia náhradnej starostlivosti?

a) rodičovská láska, biologickí rodičia, starostlivosť v rodinnom prostredí

b) individuálny prístup, individuálne kontakty (pohladenie, objatie)

c) možnosť spoznať svet vonku

d) nič, deti majú všetky potreby

e) iné doplňte, čo

3. V čom najviac spočíva príprava – vedenie vychovávateľa na osamostatnenie detí?

a) k zodpovednosti (chodiť do práce, dodržiavať predpisy, platiť na čas bývanie...)

b) k hodnotám (dokázať si vážiť druhých ľudí, svoje zdravie, šťastie, lásku...)

c) k tomu, aby raz bolo úplne samostatné (mať raz svoju domácnosť a rodinu)

d) všetky predchádzajúce možnosti dohromady

e) iné doplňte, čo

4. Koľko času Vám zaberie príprava a varenie jedla pre deti?
 a) menej ako 1 hod. b) viac ako 1 hod. c) viac ako 2 hod.
5. Myslíte si, že z výchovného hľadiska je príprava na osamostatnenie detí dostatočná?
 a) áno –úplne b) skôr áno c) neviem posúdiť d) skôr nie e) vôbec nie
6. Rola muža vo výchove v detskom domove je vnímaná podľa Vás ako?
 a) nerieši sa to b) považuje sa za dôležitú c) považuje sa za nenahradiateľnú
7. Rola ženy vo výchove v detskom domove je vnímaná podľa Vás ako ?
 a) nerieši sa to b) považuje sa za dôležitú c) považuje sa za nenahradiateľnú
- * 8. Myslíte si, že zmena systému v detských domovoch je správna pre deti?
 a) áno –úplne b) skôr áno c) neviem posúdiť d) skôr nie e) vôbec nie
9. Keby ste mali možnosť, niečo v detských domovoch zmeniť, čo by to bolo?

(otvorená otázka : vaša osobná odpoveď - prosím Vás doplniť)

ABY KAŽDE DIEŤA VYRASTALO V RODINE, ABY BOLI VYCHOVÁVANÉ
 MANŽELSKOU DVUJICOU A NIE 3-4 VYCHOVÁVATEĽMI, AKO SA REALIZUJE
 V MŇOHO DOMOV, VEĽKÁ ŠKODA, ŽE FILOZOFIA DETSKÉHO MESTEČKA
 Ďakujem Vám, že ste dotazník vyplnili. SA ZNEUŽILA A POTLÁČILA. IDEA PROFE-
 SIONÁLNEJ NÁHRADNEJ RODINY TU FUNGOVALA OD ROKU 1973
 AŽ DO R. 1999. DŮRAZ KĽAŠŤ NA VYSOKOODBORNÝ VÝBER VYCHOVÁVATEĽOV -
 PROF. RODIČOV, NAKOLÍKO SA JE DŮVA O SKUPINU SOCIÁLNO A CISTOVO PORUCH. DETI
 * 8 LEN VTEDY BUDE ZMENA SYSTĚMU SPRÁVNA, AK VŠETKY DOMOVY
 BUDŮ PRETRANSFORMOVANĚ NA PROFESIONÁLNE NÁHRADNE RODINY

PRÍLOHA B – Osobný názor odchovanca, ktorý detský domov opustil.

Odchovanec s Detského mestečka, Trenčín – Zlatovce

Bc. Branislav Ladický :Detské mestečko ktoré som ja moc dobre poznal, klesol na úroveň kasáreňského režimu, na úroveň obyčajného odkladiska detí, ktoré sú spoločnosti, v ktorej sú rozhodujúce len zisk, peniaze a moc, odsunuté na okraj ako nepohodlné. Je vážne a cynicky porušované "**právo dieťaťa na úctu.**" Detské mestečko sa zmenilo na tzv. samostatné výchovne skupiny. O deti sa dnes v dome striedavo stará 5 pracovníkov (s 95% pravdepodobnosťou 5 žien), ktorí chodia **do domu do práce.** To všetko pod transformačným heslom: „Každé dieťa potrebuje rodinu...“ Miesto časovo-personálnej istoty rodiny sa detí dnes opäť pýtajú v Detskom mestečku: „**Kto zajtra príde do práce?**“

V súvislosti s Detským mestečkom sa objavilo niekoľko afér. Bitie a zneužívanie detí, konflikty medzi pracovníkmi. Žiaľ, stali sa. Detské mestečko nebolo zďaleka jediným zariadením, kde k takýmto veciam došlo. Ale žiadne iné nemalo takú publicitu. Náhoda? Zámer?

Detské mestečko bolo dlhodobo pre sociálny rezort problémovým a neposlušným dieťaťom. Jeho transformácia z rodinného modelu na pseudo - rodinný model nie je obrazom o niektorých skutočných hodnotách pôvodného projektu, ale obrazom o krátkozrakých politických riešeniach.

Pozor: moderný život utvára silný surovec - HOMO RAPAX („rapax“ - latinský výraz znamenajúci „dravý, pažravý, nenásytný“); on diktuje metódy, činnosti. Jeho ústupky slabým sú lžou, úcta k starobe, k rovnoprávnosti ženy a láskavosť k dieťaťu sú falošnosťou. Cít - popoluška blúdi bez domova. A práve deti sú kniežatami citov, básnikmi a mysliteľmi... Úctu, keď už nie pokoru, k bielemu, jasnému, nepoškrvenému, svätému detskému veku..."

(pozn. uvedené so súhlasom odchovanca – Bc. Ladického Branislava)

PRÍLOHA C – Písomná príručka ako písať výchovný plán a vývin dieťaťa.

Príručka k vypracovávaniu Výchovných plánov a Záznamu o vývine dieťaťa

a) Psychický vývin - výkonové vlastnosti

- Ako sa dieťa vyrovnáva s požiadavkami na podanie výkonu?
- Je motivované podávať výkon, má snahu zlepšovať sa?
- Aké sú jeho školské výsledky?
- Aký spôsob prípravy na vyučovanie je preň najvhodnejší? Aká je jeho výdrž?

b) Sociálny a emocionálny vývin

- Aké je prevládajúce citové naladenie dieťaťa?
- Ktorú emóciu dáva najavo, ktorú sa snaží skryť, ktorú potláča?
- Ako dieťa narába so svojimi emóciami, najmä s úzkosťou, agresivitou?

Vzťah k sebe, vzťah k iným

- Vníma dieťa vlastnú hodnotu, má sa rado?
- Pozná svoje silné a slabé stránky?
- Aké má sebavedomie? Ako sa to prejavuje?
- Koho má/ nemá dieťa rado, koho sa bojí?
- Koho chce chrániť, koho ovládať, na koho sa hnevá?
- Od koho prijíma pomoc, radu, komu dôveruje, nedôveruje?
- Komu pomáha?

Hodnotový systém

- Ktoré hodnoty dieťa považuje za dôležité?
- Čo oceňuje na iných deťoch?
- Má nejaký hodnotový vzor, čo oceňuje na dospelých?
- Rozlišuje morálne od nemorálneho?

Biologická rodina

- Aké spomienky sa mu viažu k biologickej rodine?
- Má niekoho z biologickej rodiny rado, smúti za niekým?
- Ak je v kontakte s niekým z biologickej rodiny – ako naňho tento kontakt vplýva?
- Ako sa dieťa správa po návšteve v biologickej rodine?

c) Fyzický vývin

- Ako rozvinutú má dieťa jemnú, hrubú motoriku?
- Aké sú jeho praktické zručnosti, hygienické a stravovacie návyky?
- Aký je jeho zdravotný stav? Aký má postoj k vlastnému zdraviu, vlastnému telu?

PRÍLOHA D - Vzor záznamu o vývine dieťaťa – Detské Mestečko

**CENTRUM PODPORY PROFESIONÁLNYCH
RODIČOV
Detské mestečko Trenčín - Zlatovce**

Záznam o psychickom, sociálnom a fyzickom vývine dieťaťa		
Meno dieťaťa:	FV:	
Dátum narodenia:	Váha:	Výška:
Obdobie:	PR:	
Dátum:	Záznam vypracoval:	

PRÍLOHA E - Plán výchovy práce s dieťaťom – Detské Mestečko

PLÁN VÝCHOVNEJ PRÁCE S DIEŤAŤOM	MENO DIEŤAŤA: DÁTUM NARODENIA:	PR:
	Aktuálny stav, potreby, prejavy	Cieľ na mesiac:
a/Vzdelávací proces (učenie), školské výkony, rozumové schopnosti, rečový vývin		
b/Citový a sociálny vývin, osobnostné vlastnosti, emócie, komunikácia, vzťahy, postoje, reakcie. Rodina.		
c/Zdravotný stav, sebaobsluha, hyg. návyky, pohybové schopnosti, záujmy, záľuby, praktické zručnosti.		

PRÍLOHA F – Individuálny plán rozvoja osobnosti dieťaťa a plán výchovnej práce s dieťaťom (mesačný) – Veľký Meder

Individuálny plán rozvoja osobnosti dieťaťa / Plán výchovnej práce s dieťaťom / mesačný/

Meno dieťaťa:

Dátum narodenia:

Vypracoval:

Za obdobie:

Potreby súvisiace so starostlivosťou

	Úloha- čo chceme dosiahnuť, čo urobíme spolu	Kto mi pomôže a kedy	Výsledok vyhodnotenie
Bezpečnosť			
Stravovanie			
Fyzický vzťah			
Oblečenie			
Teritórium			
Majetok			

Vývinové potreby

	Úloha- čo chceme dosiahnuť, čo urobíme spolu	Kto mi pomôže a kedy	Výsledok vyhodnotenie
Zdravotné			
Fyzický vývin			
Edukačné			
Záľuby			
Vyššie potreby			
Emocionálne			

ZOZNAM OBRÁZKOV, GRAFOV A TABULIEK

Zoznam obrázkov

Obrázek 1: Rodinná bunka detský domov - Detské Mestečko Trenčín	50
Obrázek 2: Areál detského domova – Detské Mestečko	51
Obrázek 3: Detský domov Veľký Meder - pohľad zvonku	52
Obrázek 4: Vnútorne zariadenie v DeD - Veľký Meder	53

Zoznam grafov

Graf 1: Varenie pre deti z pohľadu ženy	38
Graf 2: Varenie pre deti z pohľadu muža	38
Graf 3: Príprava na osamostatnenie sa detí	39
Graf 4: Rola muža z pohľadu ženy	40
Graf 5: Rola muža z pohľadu muža	40

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1: Respondenti – počet mužov a žien a ich vek	35
Tabuľka 2: Dosiiahnuté vzdelanie	35
Tabuľka 3: Prax respondentov v DeD, alebo inom zariadení	36
Tabuľka 4: Individuálna práca s deťmi	36
Tabuľka 5: Čo najviac deti potrebujú	37
Tabuľka 6: V čom najviac spočíva príprava – vedenie vychovávateľa na osamostatnenie detí	37
Tabuľka 7: Koľko času zaberá vychovateľom varenie pre deti	38
Tabuľka 8: Príprava na osamostatnenie sa detí – je dostatočná	39
Tabuľka 9: Rola muža a ženy vo výchove – ako je vnímaná	40
Tabuľka 10: Je zmena systému pre deti správna	41

Zoznam príloh

Príloha A - Dotazník	I
Príloha B - Osobný názor odchovanca, ktorý detský domov opustil ...	III
Príloha C - Písomná príručka, ako písať výchovný plán a vývin dieťaťa	IV
Príloha D – Vzor záznamu o vývine dieťaťa – Detské Mestečko	VI
Príloha E – Plán výchovy práce s dieťaťom.....	VII
Príloha F – Individuálny plán rozvoja osobnosti dieťaťa a plán výchovnej práce s dieťaťom (mesačný) – Veľký Meder	VIII

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Meno autora: Lucia Rehanslová

Obor: Vzdelávanie dospelých

Forma štúdia: kombinované štúdium

Názov práce: Transformácia detských domovov na Slovensku – klady a limity

Rok: 2013

Počet strán textu bez príloh: 46

Celkový počet strán príloh: 8

Počet titulov slovenských použitých zdrojov: 17

Počet titulov zahraničných použitých zdrojov: 9

Počet internetových zdrojov: 2

Počet ostatných zdrojov: 7

Vedúci práce: Doc. PhDr. Albín Škoviera. PhD.